

De SamBuddy: een knuffelmaatje bij het omgaan met emotieregulatie.
Een ontwerponderzoek over dramatherapie in combinatie met een sociale robot.

Een onderzoek naar welke vragen en oefeningen gebaseerd op een dramatherapeutische methode, ingezet kan worden door de Vertelknuffel SamBuddy bij kinderen tussen de zes en de acht jaar ter ondersteuning van de emotieregulatie.

In opdracht van team Vertelknuffel SamBuddy.
Uitgevoerd door Suzan America en Yentl Gerrits van de opleiding dramatherapie aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
Begeleid door Astrid Timman-Jacobse. Juni 2023

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding van het onderzoek	6
1.2 Het ontstaan van Vertelknuffel SamBuddy	6
1.3 De praktijkvraag	7
1.4 Probleemanalyse	7
1.5 Probleemstelling, doelstelling, ontwerpvraag en deelvragen	8
1.6 Begrippenlijst	9
2 Methode en onderzoeksdesign	11
3 Discoverfase (verzamel fase)	12
3.1.1 Data-verzamelmethode literatuuronderzoek.	12
3.1.2 plan van aanpak interview	13
3.2 Resultaten van Discoverfase	14
3.2.1 Resultaten literatuuronderzoek per deelvraag	15
4 Definefase (definieer fase)	26
4.2 Analyse deelvragen	27
5. Conclusie	31
6. Discussie	33
7. Aanbeveling	35
8. Bronnenlijst	36
9. Bijlagen	44
Bijlage A: Informatiebrief onderzoeksdeelnemers.	44
Bijlage B: Toestemmingsformulier onderzoeksdeelnemers:	46
Bijlage C: De interviewgids:	48
Bijlage D: Fragmentering en codering interviews	51
Bijlage E: Uitgebreide uitkomsten deelvragen	53
Bijlage F: Logboek	60
Bijlage G: informatie onderzoek SamBuddy.	61
Bijlage H: Informatie respondenten + overzicht resultaten uit interview.	63

Samenvatting

Dit ontwerponderzoek volgde het Double Diamond-model (Design Council, 2007) en omvatte één ontwerpvraag en drie deelvragen. In de eerste fase werden literatuuronderzoek en semigestructureerde interviews met vakspecialisten gebruikt om informatie over de deelvragen te verzamelen. In de tweede fase werden de resultaten geanalyseerd en gepresenteerd als antwoorden op de deelvragen.

Dit ontwerponderzoek richt zich op het vinden van effectieve vragen en oefeningen, gebaseerd op methoden uit dramatherapie, die kunnen worden gebruikt met behulp van de Vertelknuffel SamBuddy om kinderen tussen de zes en acht jaar te ondersteunen bij emotieregulatie. Uit het onderzoek is gebleken dat er geen specifieke vragen zijn die kinderen in deze leeftijdsgroep ondersteunen bij emotieregulatie. Er zijn echter verschillende technieken naar voren gekomen die bevorderend kunnen zijn voor de vragen die gesteld kunnen worden met behulp van SamBuddy.

Belangrijke technieken die werden genoemd door de respondenten zijn het gebruik van kalmerende taal en 'stille woorden', evenals de techniek van 'doorvragen' om kinderen aan te moedigen hun gevoelens en emoties te uiten. Daarnaast suggereert het onderzoek dat de techniek van 'het kind in de rol van deskundige zetten' de sociaal-emotionele ontwikkeling bevordert en kan leiden tot meer zelfvertrouwen en eigen oplossingen voor problemen.

Er zijn verschillende oefeningen en technieken geïdentificeerd die effectief kunnen zijn voor emotieregulatie, zoals de "Spaghetti" werkvorm, mindfulness-oefeningen, de "Stop-denk-doe" methode, ademhalingsoefeningen en ontspanningsoefeningen. De methode 'Zachtjes balen met Toontje schildpad' sluit het beste aan bij de deelvragen van het onderzoek en maakt gebruik van handpoppen, ademhalingsoefeningen en ontspanningsoefeningen. Deze methoden kunnen mogelijk ook worden toegepast bij SamBuddy, maar er moet rekening worden gehouden met de bredere doelgroep van zorgmedewerkers, leerkrachten en kinderen zelf.

Het onderzoek benadrukt dat er beperkte informatie beschikbaar is over de werkzame elementen van SamBuddy in het contact met kinderen en het effect op emotieregulatie. Meer onderzoek is nodig, met name met betrekking tot specifieke vragen en de daadwerkelijke effectiviteit van de methoden en oefeningen bij de doelgroep van kinderen tussen de zes en acht jaar met emotieregulatieproblemen.

Het onderzoek heeft enkele beperkingen, waaronder het gebrek aan gepubliceerd onderzoek over SamBuddy en het gebruik van slechts twee respondenten die hun eigen methoden en perspectieven vertegenwoordigen. Toekomstig onderzoek zou moeten streven naar een breder perspectief door meer vakspecialisten te betrekken en verschillende methoden te overwegen.

Als aanbevelingen voor vervolgonderzoek worden onder andere het bepalen van specifieke vragen voor SamBuddy, het testen van methoden en oefeningen, het uitvoeren van tests met de specifieke doelgroep en het combineren van verschillende werkvormen en technieken genoemd. Daarnaast wordt aanbevolen om het uiterlijk van SamBuddy te heroverwegen en kleine aanpassingen te onderzoeken die de betrouwbaarheid van de knuffel onder kinderen kunnen vergroten.

Door deze aanbevelingen op te volgen, kan vervolgonderzoek meer inzicht bieden in effectieve methoden en oefeningen voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar, en kan SamBuddy beter worden afgestemd op de behoeften van deze doelgroep.

Summary

This design research followed the Double Diamond model (Design Council, 2007) and consisted of one design question and three sub-questions. In the first phase, literature review and semi-structured interviews with experts were conducted to gather information related to the sub-questions. In the second phase, the results were analyzed and presented as answers to the sub-questions.

This design research focuses on finding effective questions and exercises, based on methods from dramatherapy, that can be used through the SamBuddy cuddle to support children between the ages of six and eight in emotion regulation. The research concludes that there are no specific questions that support emotion regulation in children of this age group. However, several techniques have emerged from the results that can be beneficial for the questions posed with SamBuddy.

Important techniques mentioned by the specialist respondents include the use of calming language and "quiet words," as well as the technique of "probing" to encourage children to express their feelings and emotions. Additionally, the results suggest that the technique of "putting the child in the role of expert" promotes socio-emotional development, helping the child gain more self-confidence and trust in their own abilities, which has a positive effect on emotion regulation. Within this technique, the child is asked for advice and guidance, allowing them to unconsciously provide answers to their own questions and difficulties. The literature suggests that if SamBuddy possesses this technique and demonstrates that it is facing difficulties and asks the child for advice, the child may come up with solutions to their own problems by providing guidance and advice. This could be an important component for the content of SamBuddy.

Several exercises and techniques have been identified that can be effective for emotion regulation, such as the exercise "Spaghetti", mindfulness exercises, the "Stop-Think-Do" method, breathing exercises, and relaxation exercises. The method that best aligns with the sub-questions of the research is the "Zachtjes balen met Toontje schilpad" method, which involves the use of hand puppets, breathing exercises, and relaxation exercises. These methods may also be applicable to SamBuddy, but consideration should be given to the broader target audience of healthcare workers, teachers, and children themselves.

The research emphasizes that there is limited information available on the effective elements of SamBuddy in interactions with children and its impact on emotion regulation. Further research is needed, particularly regarding specific questions and the actual effectiveness of the methods and exercises for the target group of children between the ages of six and eight with emotion regulation problems.

The research has some limitations, including the lack of published research on SamBuddy and the involvement of only two respondents who represent their own methods and perspectives. Future research should strive for a broader perspective by involving more specialists and considering different methods.

As recommendations for further research, determining specific questions for SamBuddy, testing methods and exercises, conducting tests with the specific target group, and combining different activities and techniques are mentioned. Additionally, it is recommended to reconsider the appearance of SamBuddy and explore minor adjustments that can enhance the toy's reliability among children.

By following these recommendations, further research can provide more insights into effective methods and exercises for emotion regulation in children between the ages of six and eight, and SamBuddy can be better tailored to the needs of this target group.

1 Inleiding

Als afsluiting voor de opleiding dramatherapie, hebben Suzan America en Yentl Gerrits, onderzoek gedaan naar de manier waarop de Vertelknuffel SamBuddy, in combinatie met dramatherapie, ingezet kan worden ter verbetering van de emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar. Hieronder volgt een synopsis over de aanleiding van het onderzoek.

1.1 Aanleiding van het onderzoek

De opdrachtgevers Raoul Postel en Nick van Breda, zijn beiden onderdeel van team SamBuddy. Binnen dit team hebben ze een visie. Door middel van sociale robots willen ze kinderen op een veilige en preventieve manier helpen bij de sociaal-emotionele ontwikkeling. Uit het onderzoek van team SamBuddy (2023), blijkt dat onder 84 ouders en 117 zorg- en onderwijsprofessionals in Nederland, meer dan de helft van de onderzochte kinderen zich niet begrepen voelt, niet lekker in hun vel zit en vastloopt in het uiten en benoemen van hun emoties (Postel, 2023). Dit kan negatieve gevolgen hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind en op lange termijn leiden tot problemen in onder andere: academische prestaties en de mentale gezondheid (Smakman et al., 2022).

Toen van Breda in november 2022 een presentatie kwam geven op de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) over de Vertelknuffel SamBuddy, zag Astrid Timman (ambassadeur Ixperium Health en onderzoeksbegeleider) potentie in een mogelijk onderzoek naar de Vertelknuffel en dramatherapie. Astrid Timman heeft destijds contact opgenomen met Nick van Breda om een eventuele samenwerking te bespreken. Vanuit daar is een ontwerp onderzoeksopdracht ontstaan, heeft er een ontmoeting tussen de onderzoeksstudenten en de opdrachtgever plaatsgevonden en is de samenwerking vastgelegd. Niet alleen op de HAN wordt de SamBuddy getest en doorontwikkeld. Ook studenten van de hogeschool Utrecht en de Vrije Universiteit Amsterdam hebben momenteel verschillende onderzoeken lopen of afgerond rondom de Vertelknuffel¹. Zo wordt deze knuffel steeds verder onderzocht en ontwikkeld en kan er op termijn meer preventieve zorg met behulp van de Vertelknuffel geboden worden in thuissituaties, zorgorganisaties, pleeggezinnen en op scholen.

1.2 Het ontstaan van Vertelknuffel SamBuddy

Het idee van de Vertelknuffel is door Lex Huppe teamlid SamBuddy in 2019 ontstaan. Huppe kwam met het idee van een Vertelknuffel, toen hij werd gevraagd een technologische innovatie te bedenken ter verbetering van de communicatie tussen onderwijzers en basisschoolleerlingen. De reden: knuffels bieden veiligheid en veel kinderen zijn er dol op, aldus Huppe (2019). Uit onderzoek van Parentia (z.d.) blijkt dan ook dat 60% van de kinderen in Europa een knuffel heeft. Knuffels bieden zekerheid, steun en troost aan een kind, omdat een knuffel geduldig is en niet oordeelt. Knuffels helpen dan ook bij de ontwikkeling van zelfstandigheid en kunnen een rol spelen in de emotionele ontwikkeling (Winnicott, 1958). In een recent artikel van M. Sarner (2018) wordt dit nog steeds beaamt. Met het idee van de Vertelknuffel is Raoul Postel verder gegaan en is uiteindelijk SamBuddy ontwikkeld. De SamBuddy is een neutrale en geduldige knuffel waar kinderen mee en tegen kunnen praten, wanneer praten met een begeleider, onderwijzer, ouder of verzorger even niet gaat (R. Postel, persoonlijke communicatie, 7 februari 2023).

In de SamBuddy zit een apparaatje dat software bevat, waardoor van tevoren opgenomen vragen, liedjes en verhalen afgespeeld kunnen worden. Deze vragen kan de begeleider opnemen voor de kinderen, met behulp van de geprogrammeerde software recorder. De recorder is via een knop te activeren, waarna een rood lampje begint te knipperen. De kinderen kunnen hier zelf ook gebruik van

¹ Vooralsnog zijn alle onderzoeken gestart vanuit opdracht vanuit of door de opdrachtgever.

maken door bijvoorbeeld ervaringen, verhalen of antwoorden op te nemen. De opgenomen verhalen kunnen dan later door een begeleider worden beluisterd (indien er van tevoren overlegd is met de gebruiker of voogd). Deze Vertelknuffel zorgt voor meer distantie. Door die distantie kan het kind makkelijker emoties van zichzelf tonen, waardoor hij minder last heeft van de emotionele lading (Patrick, 2006).

De SamBuddy valt onder de categorie sociale robots. Sociale robots zijn robots die interactie kunnen hebben met mensen en vaak worden ingezet als middel binnen de zorg en het onderwijs. Uit onderzoek van Smakman et al., (2022) blijkt dat kinderen zich meer op hun gemak kunnen voelen bij een robotleraar dan tegenover een menselijke leraar, tijdens het uiten van emoties of onzekerheden. Hierdoor hebben veel kinderen een groot vertrouwen in sociale robots zoals SamBuddy. Ze uiten en delen graag hun gevoelens met de knuffel (Smakman et al., 2022). Wat volgens Serholt (2017) komt door het gebrek aan oordeel en angst en volgens de Redactie Computable (2021) bijdraagt aan het welzijn van kinderen en de werkdruk van leerkrachten verlicht.

1.3 De praktijkvraag

De Vertelknuffel is een goed medium om kinderen makkelijker te laten praten en te vertellen (Postel, 2021). Het is echter onduidelijk welke voorgeprogrammeerde vragen hierin ondersteunend zijn. Door de juiste vragen te stellen kan de Vertelknuffel een hulpmiddel worden voor het bespreken van diverse onderwerpen. De type vragen kunnen dan de sleutel zijn tot preventieve hulp bij de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen (R. Postel, persoonlijke communicatie, 7 februari 2023). Er is gekeken naar verschillende dramatherapeutische methodes om deze juiste vragen te kunnen ontwikkelen en deze om te zetten naar een bruikbaar product/handleiding. Echter, omdat 'bijdragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling' erg breed is, is er in overleg met de opdrachtgevers ervoor gekozen om emotieregulatie als focuspunt te nemen. Vanuit de literatuur wordt namelijk beschreven dat wanneer de emotieregulatie verbeterd wordt, dit een positief effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling (Feldman & Tompany, 2012).

1.4 Probleemanalyse

Wat is de praktijkvraag (probleem)?

Kinderen die moeite hebben met emotieregulatie, ervaren vaak belemmeringen in het sociale contact. Hierdoor kunnen kinderen minder succeservaringen opdoen in de sociaal-emotionele ontwikkeling. Dat kan voor een negatieve invloed zorgen op de eigenwaarde van het kind (Feldman & Tompany, 2012). De Vertelknuffel SamBuddy zou preventief ingezet kunnen worden om zorg te bieden aan kinderen die belemmeringen ervaren in de sociaal-emotionele ontwikkeling (Postel, 2023). Echter ontbreekt de Vertelknuffel nog aan content om effectief ingezet te worden bij de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Wie heeft ermee te maken?

Om het samenvattend te beschrijven hebben kinderen en hun gezinsleden, onderwijzers en zorgmedewerkers met het probleem te maken. Dit komt doordat problemen in emotieregulatie het onder andere moeilijker maakt voor kinderen om relaties aan te gaan met leeftijdsgenoten en onderwijzers. Dit heeft effect op de gezinsdynamiek en de onderwijzers van het kind, wat kan leiden tot het inschakelen van zorgmedewerkers. (Feldman & Tompany, 2012).

Waarom is het een probleem?

Uit het HBSC-onderzoek (2021), is gebleken dat de mentale gezondheid, gecategoriseerd in gedragsproblemen en emotionele problemen, in de laatste vier jaar erg fors is toegenomen (CBS, 2021). Dit komt door minder individuele aandacht en passende zorg, meer sociale druk, het gebruik van social media en de corona crisis (HBSC, 2021). Zo blijkt dat in 2017, 14,4 procent van de meisjes in de basisschoolleeftijd last had van emotionele problemen. In 2021 is dit gestegen naar 32,6 procent van de meisjes. Bij de jongens is er ook een lichte stijging, maar minder dan bij de meisjes (Boer et al., 2021). Onderwijzers en gezinsleden moeten daarnaast ook inspelen op inadequate emotie-uitingen en daardoor individuele aandacht moeten geven aan het kind en/of de hulp van een zorgmedewerker inschakelen. Helaas blijkt uit onderzoek van het CBS (2022), gericht op de werkdruk van zorgmedewerkers en onderwijzers, dat dit vaak niet mogelijk is door een te hoge werkdruk en een stijgend lerarentekort. Binnen de zorg zijn er vaak lange wachttijden door en tekort aan begeleiders, waardoor kinderen lang moeten wachten op passende zorg. Daarnaast zijn er binnen het onderwijs vaak te weinig leraren op de hoeveelheid leerlingen. Grote klassen met weinig individuele aandacht, waardoor een kind zich niet altijd gezien voelt (Visser, 2017). Hierdoor krijgen kinderen niet altijd de begeleiding en zorg die zij nodig hebben (Zundert, 2017).

Wanneer treedt het probleem op?

Wanneer kinderen zich niet begrepen voelen, niet lekker in hun vel zitten en vastlopen in het uiten van hun emoties, komen ze minder goed tot leren en wordt de eigenwaarde beïnvloed. Hierdoor uiten ze zich minder of op een verkeerde manier. Dit blijkt uit onderzoek van meer dan 200 ouders en zorg- en onderwijsprofessionals in Nederland (Postel, R. 2023). Wanneer kinderen/begeleiders de SamBuddy willen gebruiken blijkt dat er nog geen programma is wat zich specifiek op dit probleem richt.

Waar komt het probleem voor?

Kinderen die problemen ervaren met emotieregulatie kunnen overal problemen ervaren. Daarnaast is er door de druk op de zorg en het lerarentekort binnen het onderwijs veel minder individuele aandacht voor kinderen (Zundert, 2017). Wat betekent dat de kinderen die al problemen ervaren rondom emotieregulatie te weinig passende zorg en aandacht krijgen op bijvoorbeeld school of binnen een zorginstelling. Men zou graag de Vertelknuffel in willen zetten binnen het onderwijs en de zorg maar de knuffel ontbreekt nog aan goede content.

Hoe is de praktijkvraag ontstaan?

Vanuit de vraag naar hulpmiddelen bij communicatie tussen kinderen en begeleiders. In eerst instantie is de SamBuddy ontwikkeld om te helpen bij de communicatie tussen kind en ouder/begeleider. Later werd de Vertelknuffel doorontwikkeld om preventief ingezet te kunnen worden. Met als doel het verbeteren van de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

1.5 Probleemstelling, doelstelling, ontwerpvrage en deelvragen

Veel kinderen ervaren belemmeringen in de emotieregulatie. Dat zorgt voor een negatieve invloed op de eigenwaarde en belemmeringen in het sociale contact (Feldman & Tompany, 2012). Tevens neemt de druk op de zorg en het lerarentekort in het onderwijs sterk toe (CBS, 2022). Hierdoor is er meer vraag naar preventieve zorg, om kinderen de aandacht en zorg te bieden die ze nodig hebben. Om deze reden is de Vertelknuffel SamBuddy ontstaan. Echter ontbreekt de SamBuddy nog aan effectieve content (vragen/oefeningen) die bijdraagt bij de verbetering van de emotieregulatie.

Doelstelling

Het doel van dit ontwerponderzoek is om content te ontwikkelen voor de Vertelknuffel SamBuddy. Content die hulp kan bieden aan kinderen tussen de zes en acht jaar, die kampen met emotieregulatieproblemen. De content is gebaseerd op dramatherapeutische methodes. De onderzoekers beperken zich tot de Discover- en Definefase (zie paragraaf 1.10 voor beschrijving). In september nemen twee andere onderzoekers het ontwerponderzoek over. De huidige onderzoekers zullen dan het beroepsproduct in de vorm van een aanbeveling aan de opvolgers van dit onderzoek en de opdrachtgevers overdragen.

De ontwerpvrage:

Welke vragen en oefeningen, gebaseerd op methodes uit dramatherapie, kunnen ingezet worden middels de vertelknuffel SamBuddy om kinderen tussen de zes en acht jaar te ondersteunen bij de emotieregulatie?

Deelvragen:

- Welke emotieregulatie technieken worden ingezet door therapeuten en psychologen bij kinderen tussen de zes en acht jaar?
- Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar?
- Wat zijn werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen?

1.6 Begrippenlijst

Binnen dit ontwerponderzoek worden veel vaktermen gebruikt, waarvan de definitie niet bij iedereen bekend is. Om deze wel uit te leggen, maar niet daarmee de lopende tekst onoverzichtelijk te maken, volgt hieronder een begrippenlijst.

Distantie

Distantie betekent letterlijk afstand en wordt binnen dramatherapie gebruikt om afstand te creëren tussen het probleem, de situatie of het gevoel en de cliënt (Cleven, 2004). Voorbeelden zijn; fictieve rollen, onderlinge rolwissels, het gebruik van humor, het spelen met maskers, poppenspel en het gebruik maken van projectiemateriaal (Smeijsters, 2008).

Dramatherapie

Dramatherapie is een behandelvorm waarin ervaringsgericht gewerkt wordt met het medium drama. Dramatherapie valt onder de verzamelnaam Vaktherapie, waar het doen en ervaren centraal staat. Binnen dramatherapie wordt er geoefend met ander-of-nieuw gedrag, omdat het spelen en observeren bijdraagt aan het proces van groeien; erkenning, coping en acceptatie (NVDT, 2023).

Emotieschema

Een emotieschema is een relevante ervaring die een netwerk in het geheugen activeert dat verbonden is aan (volgens de persoon in kwestie) bij elkaar horende geheugencodes van een emotie. Binnenkomende informatie wordt op deze manier bepaald. Emotieschema's zijn altijd op de achtergrond aanwezig van het verbinden en verwerken van bepaalde waarnemingen (Hagesteijn, 2004).

Imaginatie

Imaginatie gaat uit van innerlijke beelden. Onze gevoelens, gedachten en gedrag worden voor een groot deel bepaald door innerlijke beelden, zowel bewust als onbewust. Bij imaginatie maakt de therapeut bewust gebruik van die beelden, door middel van verbeelding en eventueel uitbeelden. Imaginatie heeft als doel, weer regisseur worden over je eigen beeldenwereld en deze vertalen in concreet en doelgericht gedrag (Reinders, 2016).

Interventie:

Een interventie is een doelbewuste ingreep om een bepaalde zaak te verbeteren. Met interventiebeschrijving wordt bedoeld op het 'geheel van werkvormen en technieken (activiteiten), waarmee hulpverleners specifieke doelen nastreven met en voor cliënten met een hulpvraag, om op die manier bij te dragen aan het bevorderen en in stand houden van de gezondheid en welzijn' (Van der Beek et al., 2016).

Methodes

Een methode is een interventiebeschrijving. Het is een systematische manier van kennis en ervaring overdragen. Een methode is contextgebonden en specifiek (Van der Beek et al., 2016)

Modules

Een module is een interventiebeschrijving en is onderdeel van een groter geheel met meerdere onderdelen. Het is een systematische manier om kennis en ervaring over te dragen. Het is een globalere behandelvorm dan een methode (Van der Beek, et al., 2016)

Narratieve werkvormen

Narrativiteit omvat 'het verhalende' en is te herleiden naar het Latijnse woord 'narrare', wat 'vertellen' betekent. Narratieve werkvormen zijn daarom interventies die te maken hebben met een (levens)verhaal. Dit kan in de vorm van een bedenken, beschrijven, vertellen en spelen zijn (Finck et al., 2013).

Product

Een globale behandelvorm, die hulpverleners, ook zonder vakkennis, kunnen gebruiken (Van der Beek et al., 2016).

Projectie

Wanneer je emoties of eigenschappen van jezelf probeert te verbergen, ontkennen of verdringen en deze probeert toe te schrijven aan iemand anders, spreken we van projectie (Schriel, 2011). Projectietechnieken die gebruikt worden binnen dramatherapie zijn vooral gericht op het vertellen van een verhaal of iemands verhaal. Deze technieken worden ingezet om distantie te creëren tussen de cliënt en het probleem of situatie (Landy, 1983).

Spiegelen

Spiegelen binnen een therapeutisch klimaat betekent het in contact brengen, terugbrengen of teruggeven van wat er gezien of ervaren is. Dit kunnen gedachten, bewegingen, emoties of houdingen zijn. De therapeut kan dit in woorden teruggeven, maar ook laten zien in houding of harder of zachter praten, door zo constant afgestemd te zijn op de cliënt (Olmant, 2023).

Werkvormen binnen dramatherapie

Werkvormen zijn methodische interventies. Het opdoen van ervaringen is hierbij van belang om reflectie en inzichten, waarden en normen opnieuw te leren en te ondervinden. Binnen dramatherapie worden systematische en doelbewuste dramavormen om de cliënt te bewerkstelligen op het gebied van ontwikkel- en verwerkingsprocessen (Cleven 2003).

2 Methode en onderzoeksdesign

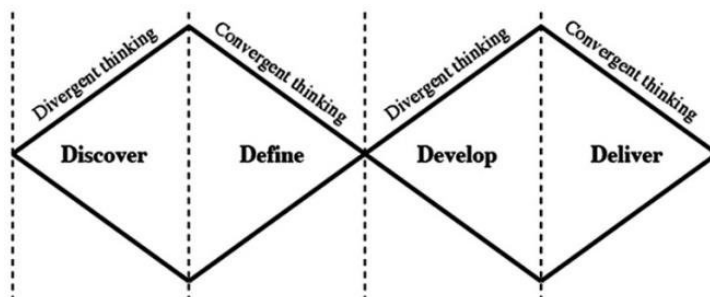
In dit hoofdstuk beschrijven we welke methodes gebruikt worden voor dit ontwerponderzoek.

Ontwerponderzoek

Een ontwerponderzoek is een onderzoek dat ontwerpt voor de zorg en welzijn en zich richt tot praktijkverbetering en kennisgroei (van den Akker, 1999). Het is een praktijkonderzoek waarbij een oplossing van een probleem wordt ontworpen en getest. Binnen een ontwerponderzoek worden disciplines vaak verbonden aan elkaar (Reymen, 1999).

Het Double Diamond-model (Design Council, 2007)

Zoals in afbeelding 1.3 te zien is, bestaat het model uit twee diamanten en vier fases, namelijk de Discoverfase, Definfase, Developfase en de Deliverfase. De diamanten staan voor het groter en breder trekken van de oplossing, het maken van keuzes en het strakker definiëren van het probleem (eerste diamant) en de oplossing (tweede diamant) (van Velzen, 2021). In de eerste fase, de Discoverfase, wordt zoveel mogelijk informatie gegeven over de essentie van het probleem en de behoefte van de doelgroep. Vervolgens wordt deze informatie, in de tweede fase de Definfase, geanalyseerd en worden de belangrijkste inzichten daarover geconcludeerd. Daarna volgt de derde fase van het onderzoek, de Developfase, waarin wordt gezocht naar mogelijke oplossingen voor de ontwerp vraag. In deze fase worden uiteindelijk meerdere of een enkele oplossing geformuleerd. Tenslotte volgt de Deliverfase, waarin geëxperimenteerd en getest wordt met de verschillende oplossingen (van Velzen 2021). De beste oplossing wordt dan doorontwikkeld en omgezet tot een prototype. Binnen dit onderzoek worden alleen de eerste twee fases behandeld.

Figuur 1.3 Het Double Diamond-model (Design Council, 2007)

Kwalitatief onderzoek

Voor dit onderzoek willen we op een betrouwbare manier zo veel mogelijk informatie verzamelen over werkzame elementen vanuit dramatherapie. Daarom is er gekozen voor een combinatie tussen Evidence-based practice en literatuur (APA Presidential Task on Evidence-Based Practice, 2006). Het gebruik van literatuuronderzoek en semi-gestructureerde diepte-interviews als dataverzamelingstechnieken, zorgt ervoor dat dit onderzoek een kwalitatief onderzoek is (Bhandari, 2021). Welke methodes precies gebruikt zijn per fase, wordt verder per fase bij het kopje 'aanpak' verder uitgelegd.

3 Discoverfase (verzamel fase)

Het doel van deze fase is informatie verzamelen over de essentie van het probleem en de behoefte van de doelgroep. De onderzoekers verzamelen informatie om de deelvragen (zie 1.5) te beantwoorden door middel van literatuuronderzoek en diepte-interviews. Zo wordt er op een feitelijke, wetenschappelijke, theoretische en ervaringsgerichte manier informatie verzameld (van 't Veer, 2017). De onderzoekers beschrijven eerst de aanpak van het literatuuronderzoek en vervolgens de aanpak van de diepte-interviews.

3.1.1 Data-verzamelmethode literatuuronderzoek.

Literatuuronderzoek

Het doel van literatuuronderzoek is om een zo volledig en betrouwbaar mogelijk overzicht te krijgen over het onderwerp van het onderzoek (Brand-Gruwel & Wopereis, 2011). Binnen dit onderzoek is daarom gezocht naar wetenschappelijke en theoretische informatie over het onderwerp. Dit is gedaan aan de hand van alle deelvragen en diens bouwstenen. Hierbij is gebruikgemaakt van verschillende zoekmachines zoals de HBO kennisbank, Google Scholar, HAN libguide en de HAN catalogus. Daarnaast werd er gebruikgemaakt van de HAN bibliotheek op de HAN campus.

Vooronderzoek literatuuronderzoek

Om goed en gericht antwoord te geven op de deelvragen wordt eerst vooronderzoek gedaan over emotieregulatie. Deze wordt aangeduid als subvraag 1a, 1b, 1c. Binnen het vooronderzoek wordt er gekeken naar wat emotieregulatie is, en hoe het wordt (her)erkend bij de doelgroep en wat emotie strategieën zijn.

Wijze van dataverzameling en analyse

Bij het verzamelen van informatie wordt allereerst gezocht op verschillende relevante zoekstrings (bijvoorbeeld emotieregulatie, poppenspel en dramatherapie) in betrouwbare zoekmachines, zoals staat beschreven bij het kopjes literatuuronderzoek. Vervolgens worden de bronnen geanalyseerd door middel van de bron kritisch door te nemen en te beoordelen op criteria zoals relevantie, ouderdom, hoe vaak geciteerd en validiteit (Migchelbrink, 2016). De criteria om de relevantie te bepalen zijn: emotieregulatie, kinderen zes tot acht jaar, dramatherapie, knuffels en poppen, inzetbaarheid door sociale robots. In tabel 1 ziet u een voorbeeld van de wijze van analyse.

Tabel 1

Voorbeeld bronnen logboek

Zoekmachine	Zoekstring	Datum van zoeken	Hits	Bronnaam	Jaartal van bron	Soort bron	Taal	Hoe vaak aangehaald	Betrouwbaarheid * t/m *****	Relevantie * t/m *****	Link naar bron
Google Scholar	Vertel-knuffel SamBuddy	06-02-2023	1	A Trustworthy Robot Buddy for Primary School Children	2022	Casestudy	Engels	3	****	***	https://www.mdpi.com/2414-4088/6/4/29

Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid en kwaliteit van een bron is onder andere te beoordelen op de zoekmachine waarmee de bron gevonden is, de datum waarop de bron geschreven is en op de auteur van de bron (Merkus, 2022). Om deze criteria overzichtelijk te maken, zijn alle bronnen in een logboek geplaatst, de wijze waarop ziet u in tabel 1. Voor het volledige logboek, wordt u doorverwezen naar [bijlage F](#).

Randvoorwaarden

Er is gekeken naar hoeveel hits een bron heeft, hoe vaak de bron geciteerd is en of de bron terug te vinden is in wetenschappelijke literatuur. Wetenschappelijke literatuur is literatuur die geschreven en gepubliceerd is door psychologen, psychiaters, therapeuten en wetenschappers (University of Groningen, 2022). Daarnaast hebben wij zowel gebruikgemaakt van nationale als internationale bronnen. In het logboek zijn de bronnen beoordeeld met een x aantal sterren van nul tot vijf, om de betrouwbaarheid en relevantie van de bron te bepalen/in te schatten.

3.1.2 plan van aanpak interview

Diepte-interviews

Voor het ontwerponderzoek hebben we diepte interviews afgenomen, waarbij de helft van de vragen vooraf zijn vastgesteld en de andere helft niet. De volgorde van de vragen zijn flexibel en de geïnterviewden kunnen volledig vrij antwoorden (Merkus, 2021). De interviewgids is te vinden in [bijlage C](#). De inclusiecriteria: Deze interviews zijn afgenomen bij dramatherapeuten die minimaal vijf jaar in het werkveld werken of hebben gewerkt met kinderen tussen de zes en acht jaar, waarbij poppen of poppenspel ingezet zijn voor de behandeling van emotieregulatieproblemen.

Selectie onderzoekspopulatie en ethiek.

Voor dit onderzoek hebben wij via het netwerk van de HAN en LinkedIn, vijf dramatherapeuten die voldeden aan de inclusiecriteria, benaderd met een informatiebrief (zie [bijlage A](#)). Twee dramatherapeuten daarvan wilden meedoen aan het onderzoek door middel van interviews. Beide deelnemers hebben via de mail het toestemmingsformulier uit [bijlage B](#) ondertekend. Voor dit onderzoek zijn alle deelnemers geanonimiseerd conform AVG regels.

Wijze van data-analyse:

De interviews zijn getranscribeerd door middel van het onlineprogramma www.trint.com. Voor het analyseren van de interviews hebben we gebruik gemaakt van drievoudige codering. Eerst is er open gecodeerd, dit betekent dat verschillende tekststukken uit het interview een specifieke code heeft gekregen om de eerste inkrimping van informatie te verkrijgen. Deze codering was gebaseerd op the Grounded Theory. Het uitgangspunt van the Grounded Theory is dat de analyse inductief moet zijn (Dick, 2004). Op basis van de interviewteksten en codes zijn daarom thema's (subcategorieën) gemaakt. Vervolgens is er axiaal gecodeerd. Wat ook wel wordt ook patroon-codering wordt genoemd, omdat de codes en thema's van de open codering gegroepeerd zijn in hoofdthema's (Bryman, 2004). Tenslotte worden deze hoofdthema's, subthema's en codes onder elkaar in een codeboom gezet (Verhoeven 2020). Tenslotte heeft de selectieve codering plaatsgevonden, waar er verbanden zijn gelegd en conclusies getrokken zijn om de resultaten zo bondig mogelijk te kunnen beschrijven.

Randvoorwaarden

Beide interviews hebben in de tweede week van mei 2023, in de ochtend plaatsgevonden. Daarnaast waren beide interviews fysiek op de eigen werkplek van de respondent. Bij respondent A was dit op de school waar zij werkzaam is, en bij respondent B was dit de eigen therapieruimte. Hierbij moet er dus rekening gehouden worden dat de respondent B binnen haar eigen praktijk meer gebruik kon maken van de spullen uit haar praktijk, dan de respondent die op school geïnterviewd is. Hierdoor zouden sommige antwoorden anders kunnen zijn. Verder duurde beide interviews een uur en zijn ze via een recorder opgenomen.

Betrouwbaarheid en validiteit

Om de betrouwbaarheid van de interviews te waarborgen is er op verschillende criteria gelet bij het selecteren van de respondenten. Allereerst is er gekeken naar hoeveel jaar ervaring de respondent heeft in het vakgebied en welke opleidingen de respondent gevolgd heeft. Daarnaast is er gekeken naar eventuele eigen methodes van de respondent, rondom de inclusiecriteria en hoe deze ontwikkeld zijn.

3.2 Resultaten van Discoverfase

In dit hoofdstuk worden de deelvragen beantwoord door middel van literatuuronderzoek. Vervolgens door de resultaten uit de diepte-interviews.

Deelvragen

1. Welke emotieregulatie technieken worden ingezet door therapeuten en psychologen bij kinderen tussen de zes en acht jaar?
2. Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar?
3. Wat zijn werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen?

Relevantie bepaling deelvragen

Om de relevantie van de methodes en technieken te bepalen voor dit onderzoek, worden aan de hand van vijf criteria de relevantie bepaald. De relevantie wordt met sterren aangegeven in de tabellen onder de deelvragen. Het maximaal aantal sterren die de methodes kunnen krijgen zijn er vijf². De vragen zijn aan de hand van de inclusiecriteria voor dit onderzoek geformuleerd. De relevantie bepaling wordt op dezelfde manier herhaald bij deelvraag 2 en 3 en in de Definefase. De criteria bestaan uit de volgende vragen:

1. Maakt de methode gebruik van poppen en/of poppenspel?
2. Wordt er psycho-educatie gegeven over emoties binnen de methode?
3. Is de methode specifiek voor kinderen tussen de zes en acht jaar?
4. Zijn de werkvormen en/of technieken uit de methode inzetbaar via de SamBuddy?
5. Zet de methode interventies in door middel van praten en vragen?

² Wanneer een methode/techniek alle vijf de vragen met 'Ja' kan beantwoorden, krijgt hij vijf sterren. Beantwoord hij vier vragen, vier sterren, drie vragen, drie sterren et cetera.

3.2.1 Resultaten literatuuronderzoek per deelvraag

Om de deelvragen te beantwoorden is eerst gezocht naar informatie over emotieregulatie en hoe de ontwikkeling van een kind tussen de zes en acht jaar verloopt. Deze informatie wordt benoemd binnen de subvragen. Deze kennis is gebruikt om bruikbare informatie te filteren en zo gericht antwoord te kunnen geven op de deelvragen.

Vooronderzoek literatuuronderzoek

Subvraag 1a

Wat is emotieregulatie?

Emotieregulatie is het vermogen om emoties te herkennen, verdragen, verwoorden, uiten en reguleren (Van der Molen, 2015). Het is belangrijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en helpt bij sociale vaardigheden en cognitieve besluitvorming (Van Bakel et al., 2012). Emotieregulatie maakt deel uit van affectregulatie, dat gericht is op het voorkomen van overweldigende emoties (Gross, 1998). Dagelijkse emotieregulatie is een ontwikkelingstaak waarin kinderen verschillen in hun vermogen om dit te doen (Braet & Berking, 2019).

Subvraag 1b

Hoe zijn emoties bij kinderen te (h)erkennen en hoe loopt de ontwikkeling?

Volgens Feldman en Tompany (2012) zijn boosheid, blijheid, verdriet en angst de meest voorkomende emoties bij kinderen, ook wel de vier basisemoties genoemd. Kinderen en volwassenen uiten hun emoties op verschillende manieren, zoals via stem, gezichtsuitdrukkingen, gedragingen en lichaamsbewegingen. Tussen de leeftijd van zes en acht jaar worden kinderen zich steeds bewuster van hun eigen emoties en die van anderen. Ze ontwikkelen ook vaardigheden zoals decentratie, geheugenstrategieën en sociale vergelijking, wat bijdraagt aan hun zelfbewustzijn en eigenwaarde (Feldman en Tompany, 2012).

Subvraag 1c

Wat zijn emotieregulatiestrategieën?

Emotieregulatiestrategieën verwijst naar hoe iemand omgaat met zijn of haar negatieve en positieve emoties (Gross & Thompson, 2007). De meeste strategieën voor emotieregulatie houden zich bezig met het bestrijden van de alledaagse negatieve emoties waarmee we te maken krijgen, meestal in de context van bedreiging, uitdaging of pijn. Hoewel de focus ligt op het omgaan met intense situaties is het belangrijk om op te merken dat emotionele regulatie ook voorkomt in kleine alledaagse gebeurtenissen die gevoelens van boosheid, angst of verdriet opwekken (Braet & Berking, 2019).

Deelvraag 1:

Welke emotieregulatie technieken worden door therapeuten en psychologen ingezet bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

De volgende resultaten worden weergegeven in tabel 2. De tabel bestaat uit verschillende methodes, programma's en trainingen. De technieken die gebruikt zijn, zijn weergegeven in de tabel (zie volgende bladzijde). Voor de volledige uitleg van de methodes, programma's en trainingen, wordt er verwezen naar [bijlage D](#). Allereerst wordt er uitleg gegeven over wat emotieregulatie technieken zijn. Vervolgens worden de resultaten van de deelvraag benoemd.

Subraag 1d. Wat zijn emotieregulatie technieken

Emotieregulatie technieken zijn technieken die je inzet om om te leren gaan met bepaalde gevoelens, gedachten en emoties en deze leert te verwerken, verdragen, uiten, reguleren of aan te passen. Uit de Vaardigheidstraining emotionele regulatie stoornis ook wel VERS-training genoemd, komen onder andere de volgende technieken (Freije et al., 2002):

- Afstand nemen/observeren
- communiceren/beschrijven
- ontspanningsoefeningen
- problemen aanpakken
- afleiding zoeken/aandacht verplaatsen.

Tabel 2*Gegevensoverzicht resultaten deelvraag 1*

Methode/programma/trainingen	Doelen	Subdoelen	Technieken	Relevantie t/m
Emotion-based program (EBP)	Emoties reguleren, begrijpen en vergroten.	Aangepaste emoties in zetten. Disfunctioneel gedrag verminderen.	Ademhalingsoefeningen Zichzelf vasthouden (Het kind mag zichzelf vasthouden en drie keer diep in- en uitademen)	*****
Stop4-7 Kindtraining	Het verminderen van gedragsproblemen en de wijze waarop ouders daarmee omgaan.	Het aanleren van emotieregulatievaardigheden. Het aanleren van sociaal-cognitieve vaardigheden.	Aanspannen/ontspannen ademhalingsoefeningen spiegelen Problemen aanpakken en oplossen.	****
Training Emotionele Competenties (TEC)	Emotionele competenties vergroten.	Voldoende leren aanpassen.	Ademhalings- en ontspanningsoefeningen Onbevooroordeelde waarneming (geleide fantasie, geleide imaginatie, improvisatie)	***
Window of Tolerance	Vergroten van het raamwerk.	Met stress kunnen omgaan.	Ademhalings-en ontspanningsoefeningen Gedachten uitdagen Vijf G-schema maken	**

Deelvraag 2:

Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar.

Om de deelvraag zo overzichtelijk mogelijk te maken zijn de *gevonden* resultaten weergegeven in tabellen. Deze zijn van links naar rechts af te lezen van methode, materiaal, doel, subdoel, techniek, therapeutische houding en relevantie. De relevantie is bepaald door vijf criteria die bij deelvraag 1 zijn weergegeven. Voor de volledige uitleg over de methodes wordt er verwezen naar [bijlage D](#). Voordat er verder ingegaan wordt op de tabellen, volgt er eerst meer uitleg over dramatherapie om de methodes te verduidelijken.

Dramatherapie

In dramatherapie kunnen spelvormen zoals; improvisatiespel, rollenspel (realistisch of in de fantasie), poppenspel en verhalen maken, worden ingezet om vorm te geven aan gebeurtenissen, gevoelens, behoeften en gedachten van mensen (Smeijsters, 2008). Dramatherapie richt zich met name op emotionele problemen en expressie (Cleven, 2003). Door het aanbieden van verschillende werkvormen wordt er een beroep gedaan op de gehele persoon, zowel psychisch als fysiek. Rekwisieten (zoals o.a. poppen en blokken) hebben hierin een groot aandeel. Normen en waarden kunnen hierdoor onderzocht, getoetst of veranderd worden (Cimmermans, 1992). Dramatherapie is bij veel doelgroepen inzetbaar, zo ook bij kinderen. Bij kinderen is poppenspel een veel gebruikte interventie, omdat deze spelvorm hulp biedt bij communicatieve vaardigheden (De Gruijter, 2013). Stuyvaert (2010) beschrijft dan ook hoe poppen kunnen bijdragen bij de verwerking van sterke emoties zoals pijn, verdriet en verlies en hoe poppen ervoor zorgen dat kinderen hun gevoelens beter leren (h)erkennen, benoemen en uiten. Poppen hebben binnen dramatherapie vaak een positieve werking. De sociale robot SamBuddy is in principe ook een pop en daardoor wellicht goed te combineren met poppenspel.

Tabel 3

Gegevensoverzicht resultaten deelvraag 3

Methode	Materiaal	Doel	Subdoel	Techniek	Houding therapeut	Werkvorm	Relevantie t/m
Development transformation	Speelruimte	Vastzittende patronen, gevoelens, gedachten en emoties leren reguleren en loslaten.	Het verminderen van stress. Onderzoeken van kwaliteiten.	Distantie Observatie Communicatie Meegaan/ Tegenwerken	Steunend/structurerend Leidend/volgend Re-educatief	Geleide imaginatie Rollenspel Fictief spel	**
Het werken met de sprookjes	Kostuums Attributen sprookjesboek	Exploreren van persoonlijke thema's. Het verwerken van oude pijn.	Interne processen worden ge-externaliseerd. Het integreren van nieuwe ervaringen en inzichten in nieuwe omstandigheden	Distantie Observatie Symbolisch werken	Steunend/structurerend Supportief en re-educatief. Vanaf fase 4, reconstructief	Voorlezen van het sprookje. Het sprookje uitspelen d.m.v. rollenspel met attributen en kostuums.	**
Mijn moeder is een tijger	Dierenhandpoppen	Zichtbaar krijgen wat de gezinsdynamiek en gezinsfactoren zijn. Inzicht krijgen in hoe het kind zichzelf binnen het gezin ziet.	Ontwikkelen van taal en communicatieve vaardigheden. Ontwikkeling van het zelfbeeld.	Rollenspel Distantie	Steunend/structurerend Directief Veiligheid bewaken	Een dierenhandpoppen kiezen voor elk familielid en deze voorstellen. Een tekening maken van de dieren. Rollenspel spelen met de gekozen dierenhandpoppen.	***

Monster boos Betsy bang	Kleurpotloden, papier	Agressieregulatie problematiek vermindern Angstregulatie problematiek vermindern	Het kind controle te laten krijgen over zijn boosheid of angst.	Distantie Observatie Volgen Meebewegen en afstemmen Symbolen onderzoeken	Steunend/structurend Veiligheid bewaken Reconstructie/ re- educatief	Ontspanningsoefening Tekening maken van het monster met kernwoorden Geleide fantasie Spelen met verschillende situaties van het monster	****
Playback theatre/Terugs peeltheater	Speelruimte	Inzicht krijgen in eigen situatie. Gevoelens en gedachten uitspelen, ondervinden en bespreekbaar maken.	Zelfexpressie vergroten.	Distantie Observatie Communiceren/ beschrijven	Steunend/structurend Veiligheid bewaken Vraagt door en zet aan tot expressie.	Een persoonlijk verhaal wordt verteld en direct teruggespeeld. Vervolgens worden gedachten en gevoelens geuit.	**
Six part story method	Potloden Papier	Bewuster en meer effectief leren omgaan met problemen en conflicten. Leren kijken naar oude en nieuwe manieren van omgaan met lastige situaties.	Sterke kanten worden belicht en vergroten.	Symbolisch werken Distantie Observatie Communiceren/ beschrijven	Supportief, re-educatief re-constructief Steunend/structurend	Aan de hand van zes plaatjes wordt een verhaal bedacht. Dit verhaal wordt verteld, uitgespeeld en geanalyseerd.	**
Stad van Axen	Afbeeldingen met de verschillende Axen	Interactie en sociale vaardigheden bevorderen. Leren omgaan met conflicten.		Distantie Observatie Symbolisch werken	Structurend Directief	Via rollenspel kan de Axen ondervonden worden. Verschillende rollen worden geoefend en uitgespeeld.	**

Stop-denk-doe methode	Eventueel een stoplicht kaart.	Verbeteren van de zelfregulatie	Ervaren van meer controle over gedachten, gedrag en emoties	Rollenspel Problemen aanpakken Distantie Observatie stil zetten van de situatie die gespeeld wordt.	Veiligheid bewaken Structuur aanbieden	Via rollenspel wordt een (moeilijke) situatie uitgespeeld. Vervolgens wordt deze stop gezet, erover nagedacht wat nu slim is, en vervolgens wordt de actie uitgevoerd en het spel gaat verder.	****
Storytelling/ storymaking		Het verbeteren van de emotieregulatie Verwerken van traumatische gebeurtenissen	Nieuw gedrag wordt eigen gemaakt	Distantie Observatie beschrijven	Structuur aanbieden Luisterende/ steunende houding	Er wordt een (levens)verhaal verteld, herinneringen, beelden, gevoelens en gedachten worden besproken. Er wordt een verhaal gemaakt. Dit verhaal kan voorgelezen of uitgespeeld worden. Gevoelens, gedachten en associaties worden besproken.	***
Zachtjes balen met Toontje	Toontje de schildpad knuffel Thermometer (getekend of uitgeprint)	Het verbeteren van de emotieregulatie. Het leren reguleren van boosheid.	Het zelfbeeld wordt verbeterd. Sociale en cognitieve vaardigheden worden versterkt.	Distantie Ontwapenend Omgekeerde psychologie – Het kind wordt in zijn kracht gezet.	Ontwapenend. Luisterende/steunende houding Speels Aanpassen aan de energie	Er wordt gespeeld met Toontje en het kind. Zij spelen situaties uit. Binnen het spel worden gevoelens en gedachten besproken. Toontje vraagt om advies aan het kind.	*****

Deelvraag 3:

Wat zijn werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen?

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven over de werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen, die geconstateerd zijn uit eerdere onderzoeken. Voor meer informatie over deze onderzoeken, wordt er doorverwezen naar [bijlage G](#).

De eerdere onderzoeken zijn:

De casestudy “a trustworthy robot buddy for primary school children” van Smakman et al. (2022). Een artikel over een interview met Team Vertelknuffel SamBuddy door Ebbinge (2023).

De werkzame elementen:

- **Stemkenmerken:** uit het onderzoek van Smakman et al. (2022) blijkt dat kinderen het meest vertrouwen hadden in de monotone vrouwenstem van de SamBuddy. Dit suggereert dat een en rustige en gelijkmatige intonatie belangrijk is om vertrouwen op te bouwen bij kinderen.
- **Humor:** Het onderzoek van Smakman et al. (2022) toonde aan dat een humoristische vrouwenstem een negatief effect had op het vertrouwen van kinderen, terwijl humor toch nog steeds een rol speelt in het contact met kinderen. Uit het interview met Team Vertelknuffel SamBuddy en Ebbinge (2023) is gebleken dat kinderen veel gelachen hebben met de SamBuddy, wat bijdraagt aan een positieve ervaring.
- **Vertrouwenwekkend uiterlijk:** het uiterlijk van SamBuddy als een knuffel in de vorm van een walvis heeft verschillende positieve eigenschappen. De walvisknuffel is groot genoeg om op schoot te nemen en omarmd te worden, waardoor kinderen zich veilig en comfortabel voelen (Ebbinge, 2023).
- **Privacy en veiligheid:** in het interview met Team Vertelknuffel SamBuddy wordt benadrukt dat veiligheid en privacy belangrijke aspecten zijn. Het kind heeft de controle over het opnemen van gesprekken, die alleen door een vertrouwenspersoon via de app (zonder wifi) kunnen worden beluisterd. Hierdoor wordt het vertrouwen van kinderen in de interactie met SamBuddy vergroot (Ebbinge, 2023).
- **Knuffelfunctie:** het feit dat SamBuddy een knuffel is, speelt ook een rol in het contact met kinderen. Knuffels bieden troost, veiligheid en kunnen dienen als tijdelijke vervanging voor een vertrouwenspersoon wanneer deze niet beschikbaar is. Knuffels creëren een gevoel van comfort en onvoorwaardelijke acceptatie (Winnicott, 1958; Sarner, 2018; Ebbinge, 2023).

Het is echter wel van belang om op te merken dat dit slechts een paar werkzame elementen zijn die uit de genoemde bronnen naar voren komen. Er kunnen nog andere factoren en elementen zijn die van invloed zijn op het contact tussen SamBuddy en kinderen, maar deze worden niet expliciet genoemd in de eerdere onderzoeken.

3.2.2 resultaten diepte-interview

Uitkomsten interviews

De uitkomsten van de interviews worden per deelvraag en respondent weergegeven. De respondenten zijn beiden dramatherapeuten met meer dan 35 jaar ervaring en worden met A en B aangeduid, voor meer informatie over de werkervaring van de respondenten wordt er doorverwezen naar [bijlage H](#). In deze bijlage is ook een overzichtstabel te vinden van de resultaten uit het interview van de deelvragen één en twee.

Deelvraag 1:

Welke emotieregulatie technieken worden ingezet door therapeuten en psychologen bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

Therapeuten en psychologen maken gebruik van verschillende emotieregulatietechnieken bij kinderen tussen de zes en acht jaar. Volgens A is een belangrijk aspect; het achterhalen van de oorzaak van het probleem, of dit nu voortkomt uit gebeurtenis uit het verleden of inadequate spanningsregulatie. Het begrijpen van de bron van het probleem is essentieel en wordt door zowel de kinderen als de ouders/leerkrachten als waardevol ervaren. Echter geeft A ook aan dat sommige kinderen de voorkeur geven aan directe interventies en het ontvangen van praktische handvatten en dat dit meer afhangt van het intelligentieniveau van het kind dan van de leeftijd.

Andere belangrijke technieken die A toepast zijn onder andere:

1. **Een oordeelvrije houding hebben:** therapeuten creëren een veilige en niet-oordelende omgeving waarin kinderen vrijuit kunnen praten over hun emoties en ervaringen. De therapeut moet een kind dan ook niet straffen/"op hun donder geven", omdat dit hun rol is en de beschermingsmechanismen van het kind activeren.
2. **Doorvragen bij een kind:** therapeuten stellen vragen om een dieper inzicht te krijgen in de gevoelens en gedachten van het kind.
3. **Vertrouwen geven:** kinderen hebben vertrouwen nodig om open te kunnen zijn over hun gevoelens en emoties. Therapeuten bouwen een vertrouwensband op met het kind.
4. **Eigen (gepaste) voorbeelden geven:** therapeuten kunnen persoonlijke voorbeelden delen waarin ze laten zien hoe ze zelf ook wel eens moeite hebben met emoties en situaties. Dit kan het kind helpen om zich begrepen en gesteund te voelen.
5. **"Limited reparenting" inzetten:** een schematherapeutische techniek waarbij kinderen duidelijke grenzen en structuur krijgen, maar ook begrip en steun ervaren.
6. **Benoemen van beschermingsmechanismen:** kinderen creëren bewustzijn wanneer ze worden gewezen op de aanwezigheid en reden van hun gedrag en beschermingsmechanismen.
7. **De werkvorm "Spaghetti":** een ontspanningsoefening waarbij kinderen eerst doen alsof ze stijf zijn als ongekookte pasta en vervolgens ontspannen als slierten in warm water.
8. **Mindfulness-technieken:** kinderen in het hier en nu te brengen. Het helpt hen om bewuster te worden van hun gevoelens en leert hen beter te communiceren over wat ze wel en niet prettig vinden. Een voorbeeld hiervan is het zintuiglijk beschrijven van een theezakje (voorwerp).

Respondent B maakt gebruik van metaforen, symbolisch spel en verschillende hulpmiddelen om kinderen te helpen hun emoties te begrijpen en ermee om te gaan.

Hier zijn enkele technieken die genoemd worden:

1. **Gebruik van dierenpoppen die zelf ook emotieregulatieproblemen hebben.** De poppen vragen advies aan de kinderen over hoe ze met bepaalde situaties om moeten gaan, waardoor de kinderen de rol van deskundige krijgen en zich in hun eigen kracht gezet voelen.
2. **Liedjes en rijmpjes:** De therapeut maakt gebruik van liedjes en rijmpjes waarin emoties en handelingen voorkomen. Deze worden gekoppeld aan een gevoelsthermometer met kleuren en beelden om te helpen bij het begrijpen en herkennen van emoties.
3. **Kalmerende taal:** De therapeut gebruikt lieve en begripvolle woorden om het kind gezien en gehoord te laten voelen. Daarnaast worden ook "stille woorden" zoals 'poeh' of 'brr' gebruikt om uitdrukking te geven aan emoties en het kind te laten erkennen wat het voelt.
4. **Ontspanningsoefeningen:** De therapeut legt de nadruk op ontspanning door middel van ademhalingsoefeningen en actieve of passieve ontspanningsoefeningen.

Deelvraag 2:

Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

Voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar maken therapeuten gebruik van verschillende dramatherapeutische methodes. Eerst volgen de methodes die A gebruikt, daarna volgen de methodes van B.

Respondent A:

- **Monster Boos & Betsy Bang:** dit is een observatiemethode waarbij therapeuten gebruikmaken van de personages Monster Boos en Betsy Bang om boze of bange emotie-uitingen van kinderen te begrijpen. Monster Boos en Betsy Bang worden gezien als vriendjes van de kinderen die tevoorschijn komen wanneer ze zich niet veilig voelen. De therapeut werkt samen met de kinderen om te begrijpen hoe ze deze vriendjes kunnen helpen, zodat het kind weer de controle kan krijgen over hun emoties en gedrag.
- **Stop-Denk-Doe:** deze methode helpt kinderen om bewust te worden van hun gedachten, gevoelens en gedragingen, omdat ze leren te stoppen, na te denken over wat er gebeurd is, en vervolgens een bewuste keuze te maken over hoe ze willen reageren (van der Stel, 2004).
- **EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing):** dit is een therapievorm die vaak wordt ingezet bij traumatische ervaringen. EMDR maakt gebruik van oogbewegingen, aanrakingen of geluiden om de verwerking van traumatische herinneringen te stimuleren en de emotionele lading ervan te verminderen (Manzoni et al., 2021).
- **"Mijn moeder is een tijger" en "Balen met Toontje":** door middel van handpoppen en symbolisch spel kunnen kinderen afstand nemen van hun eigen gedrag en emoties, waardoor ze beter in staat zijn om ermee om te gaan en ermee te communiceren.

Respondent B

- **Piep en Pats!:** Deze methode maakt gebruik van een kuiken dat altijd piept en huilt bij frustraties en een dinosaurus die altijd slaat en spuugt bij frustraties. Deze methode is ontworpen om sociaal-emotionele competenties te verbeteren.
- **Zachtjes balen met Toontje Schildpad:** Deze methode maakt gebruik van een handpop genaamd Toontje Schildpad. Het kind wordt betrokken in spel waarbij problemen en spanningen worden behandeld. Toontje werkt zichzelf altijd in de nesten en vraagt het kind om hulp en advies. Ouders worden ook betrokken om inzicht te krijgen in de emotieregulatie van hun kind en handvatten te krijgen om hiermee om te gaan.

De dramatherapeutische methodes van beide respondenten bieden kinderen verschillende manieren om hun emoties te begrijpen, ermee om te gaan en ze te uiten op een gezonde en constructieve manier. Het gebruik van creatieve en symbolische benaderingen kan kinderen helpen om op een veilige en speelse manier hun emoties te verkennen en te reguleren.

Deelvraag 3:

Wat zijn werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen?

Respondent A:

- **Vorm:** de walvis roept bij A het gevoel van vertrouwen, rust en een gevoel van welkom zijn op. *“Ik ben er al heel lang, kom maar bij mij”* zei A via de knuffel met een lage, langzame stem.
- **Plat en zachtheid:** A waardeert de zachte en platte eigenschappen van de knuffel en vindt de "armen" van de walvis een goede keuze. Ze geeft aan dat de "armen" misschien iets groter mogen zijn, zodat de knuffel het kind echt kan omarmen.
- **Ogen/mond:** A merkt ook op dat de mond of ogen van de knuffel iets groter mogen zijn.
- **Mogelijke ingang voor therapie:** A geeft aan dat de SamBuddy mogelijk kan dienen als een ingang naar de therapie of om de therapie te openen, waarbij het vertrouwen dat het kind in de knuffel heeft, wordt verlengd naar de therapeut.

A geeft echter aan dat ze twijfelt of zesjarigen de Vertelknuffel echt effectief kunnen gebruiken, omdat technologische interventies vaak worden vergeten door kinderen en omdat technologie snel kapot kan gaan als het als speelgoed wordt gebruikt voor emotieregulatie.

Respondent B:

- **Zachtheid:** de robot mag een zachte knuffel zijn die het kind kan vasthouden en mee kan knuffelen. Het gevoel van de knuffel moet zacht en troostend zijn.
- **Grote ogen:** de robot mag grote ogen hebben met grote pupillen om een meer open blik te creëren. Dit kan bijdragen aan een gevoel van vriendelijkheid en verbondenheid.
- **Kalmerende stem:** de ingesproken tekst bij de robot mag een kalmerende taal hebben. De stem moet lief en zacht zijn. Indien mogelijk zou de robot zijn stem kunnen aanpassen aan de emoties van het kind, vooral wanneer het kind hoog in emoties zit.
- **“Stille woorden” en bevestigende reacties:** de robot kan gebruik maken van "stille woorden" zoals 'Brr', 'poeh' en 'pff' om emoties uit te drukken. Daarnaast kan de robot reageren met instemmende en bevestigende woorden zoals 'oh ja' en 'uhu' terwijl het kind vertelt, om te laten zien dat er geluisterd wordt en er iemand aanwezig is.

4 Defiefase (definieer fase)

In dit hoofdstuk wordt alle verzamelde informatie uit de Discoverfase geanalyseerd en de essentie van het probleem en de behoefte van de doelgroep, aan de hand van de deelvragen, geconcludeerd. Dit wordt gedaan op convergerende wijze. Convergeren in deze context betekent trechteren door keuzes te maken (van Velzen, 2021).

4.1 Data-analyse methode

Vanuit het literatuuronderzoek en de interviews is een selectie gemaakt van de methoden die het beste passen bij de hoofdvraag. Deze methoden en technieken worden in tabel 2.2.1 weergegeven en gescoord op relevantie aan de hand van vijf vragen die eerder behandeld zijn bij 3.2. Er wordt gekeken naar de frequentie waarmee bepaalde technieken binnen de methoden worden gebruikt. Daarnaast worden de gebruikte werkvormen en technieken visueel weergegeven in een cirkeldiagram om duidelijk te maken welke technieken het meest relevant en gebruikt worden.

Wijze van analyse

De analyse binnen dit hoofdstuk maakt gebruik van cirkeldiagrammen om de verdeling van bepaalde gegevens weer te geven (van Galen, 2020). Percentages worden gebruikt om de uitkomsten te verduidelijken. Een cirkeldiagram is een overzichtelijke manier om gegevens weer te geven. Daarnaast wordt ook gebruikgemaakt van staafdiagrammen, die de verdeling van data laten zien door middel van staven die de frequentie van een bepaalde uitkomst weergeven (van Galen, 2020). Staafdiagrammen worden gebruikt om de hoeveelheid van het aantal werkvormen of methoden te tonen binnen een deelvraag. Deze diagrammen vergemakkelijken de vergelijking en weergave van de resultaten. Daarnaast wordt de relevantie van de verzamelde informatie beoordeeld en bepaald aan de hand van sterren en vijf vragen. Hier wordt bij het kopje 'betrouwbaarheid en validiteit' dieper op ingegaan.

Betrouwbaarheid en validiteit

Om de betrouwbaarheid en validiteit van de analyse te waarborgen, worden de werkvormen, technieken en methoden beoordeeld op relevantie aan de hand van de eerder bepaalde criteria uit de Discoverfase (zie 3.2.1). Deze criteria zijn opgesteld op basis van inclusiecriteria en zijn consistent met het verkrijgen van betrouwbare informatie. De betrouwbaarheid van de criteria is gebaseerd op het gebruik ervan in het onderzoek. Hieronder zullen de criteria nog een keer herhaald worden.

1. Maakt de methode gebruik van poppen en/of poppenspel?
2. Wordt er psycho-educatie gegeven over emoties binnen de methode?
3. Is de methode specifiek voor kinderen tussen de zes en acht jaar?
4. Zijn de werkvormen en/of technieken uit de methode inzetbaar via de SamBuddy?
5. Zet de methode interventies in door middel van praten en vragen.

Randvoorwaarden

Een methode moet met drie sterren of hoger scoren wil het bruikbaar zijn. Daarnaast moet een werkvorm of techniek minimaal twee keer worden aangehaald uit de literatuur en de diepte-interviews.

4.2 Analyse deelvragen

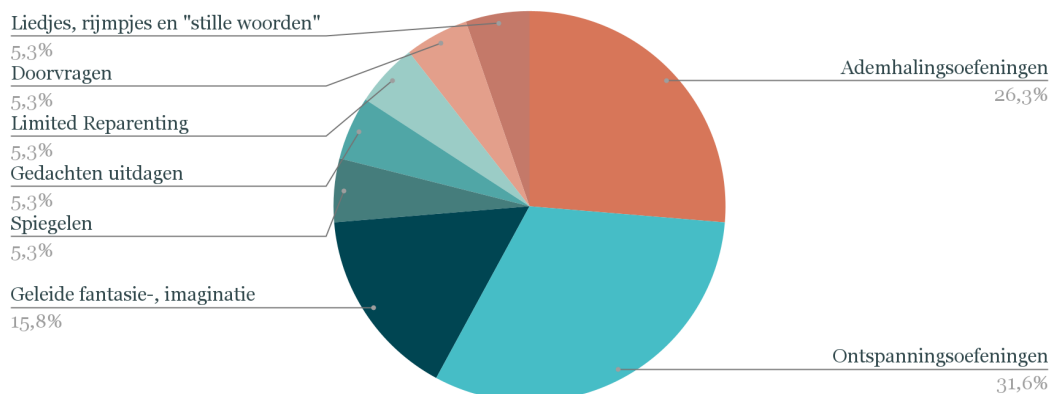
In deze paragraaf worden de resultaten van het literatuuronderzoek en de diepte-interviews per deelvraag geanalyseerd en geconcludeerd.

Deelvraag 1.

Welke emotieregulatie technieken worden ingezet door therapeuten en psychologen bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

Figuur 1

Cirkeldiagram meest gebruikte technieken

Score: 100% = 19

De gebruikte technieken zijn in totaal 19 keer naar voren gekomen binnen de deelvraag.

In figuur 1 is te zien dat de meest gebruikte techniek die binnen deelvraag 1 is gebruikt, **Ontspanningsoefeningen/technieken** met 31,6%. Ontspanningsoefeningen werden daarnaast binnen drie van de vier methodes, programma's en trainingen gebruikt en scoorde zij op twee van de vier methodes, programma's en trainingen met drie sterren of hoger.

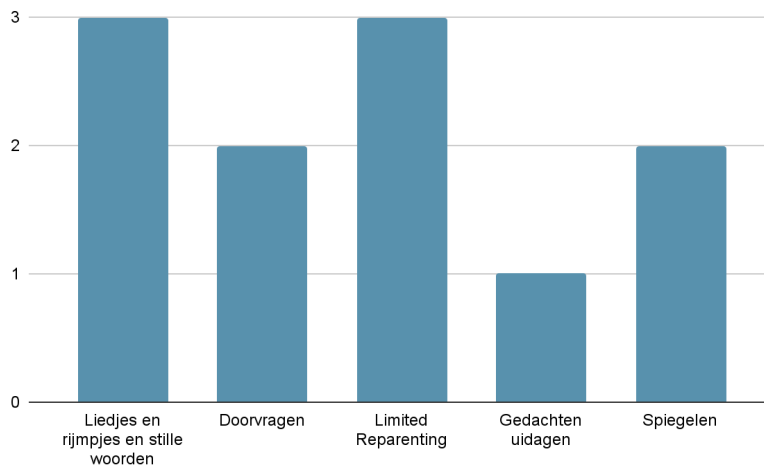
Op de tweede plek van meest gebruikte en relevante technieken binnen deelvraag 1 zijn ademhalingsoefeningen/technieken met 26,3%. Daarnaast werden ademhalingsoefeningen binnen alle methodes, programma's en trainingen binnen deelvraag 1 gebruikt. Ook scoorde Ademhalingsoefeningen bij drie van de vier methodes, programma's en trainingen drie of meer sterren voor relevantie (zie tabel 2 - Discoverfase).

Op de derde plek staat de techniek 'geleide fantasie en improvisatie' met 15,8% en een score van drie sterren voor relevantie.

Binnen de diepte-interviews werden echter ook verschillende methodes en technieken benoemd, die de respondenten zelf inzetten voor emotieregulatie. Deze technieken zijn alleen niet terug te zien bij het literatuuronderzoek in de Discoverfase. Dit wil niet zeggen dat er geen literatuur over geschreven is, alleen dat deze niet naar voren zijn gekomen door de gekozen 'zoekstrings' uit de methodische aanpak uit hoofdstuk 2. Verder worden vijf van de acht technieken maar een keer benoemd. Echter, omdat deze afkomstig zijn uit het diepte-interview en daardoor erg betrouwbaar zijn, zijn de resultaten extra geanalyseerd door de relevantie criteria (zie figuur 2). Hierin kwam naar voren dat **'liedjes, rijmpjes en stille woorden'** en **'Limited Reparenting'** samen een gedeelde eerste plaats hebben.

Figuur 2

Kolomdiagram aantal relevantie sterren bij de werkvormen en technieken die 5,3% scoorden in figuur 1.

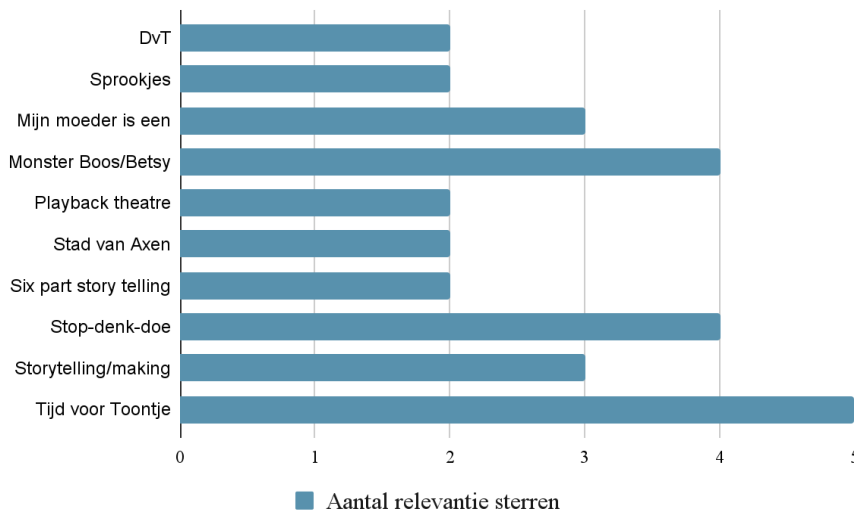

Deelvraag 2.

Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

Figuur 3

Stafdiagram relevantie methodes (aan de hand van de vijf criteria).

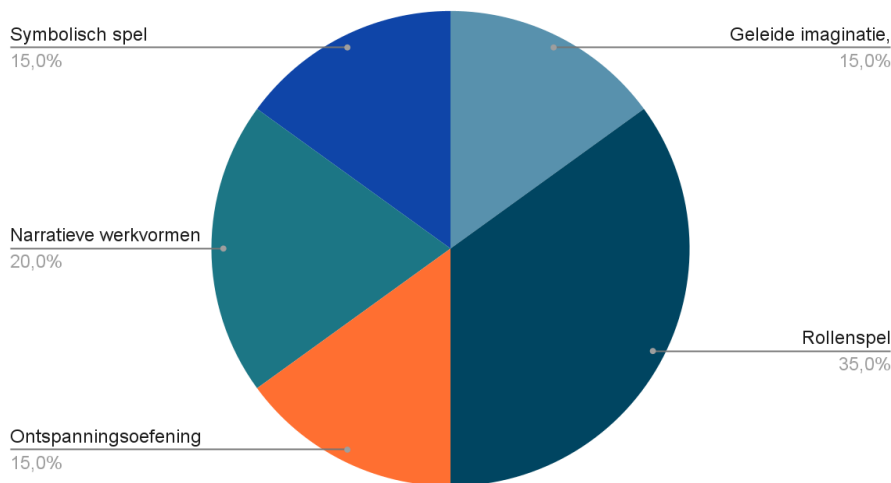

De resultaten uit figuur 3 suggereren dat de methode ‘**Zachtjes balen met Toontje schildpad**’ als beste scoort met een aantal van vijf sterren op de criteria. Op de gedeelde tweede plaats, beiden met vier sterren, staan de methode ‘**Monster Boos en Betsy Bang**’ en de **Stop-denk-doe** methode.

Verder benoemt respondent B dat zij veel gebruikmaakt van het werken met de methode ‘Zachtjes balen met Toontje schildpad’, wat de relevantie van de methode nog sterker maakt. Respondent A benoemt veel gebruik te maken van de methode ‘**Monster boos/Betsy bang**’. Waardoor naast dat de methode met vier sterren beoordeeld wordt, ook de relevantie vergroot wordt.

Figuur 4

Cirkeldiagram; hoe vaak een werkvorm binnen de gebruikte methodes wordt aangehaald.

Score 100% = 20

De gebruikte werkvormen zijn in totaal 20 keer naar voren gekomen binnen de deelvraag.

In figuur 4 is te zien dat rollenspel (35%) en narratieve werkvormen (20%) het vaakst gebruikt worden binnen de onderzochten dramatherapeutische methodes. De overige drie werkvormen stonden alle drie op een derde plaats met een gedeelde 15%. Verder worden de ontspanningsoefeningen drie keer genoemd in het aantal werkvormen, waarvan binnen twee methodes met een drie sterren of hoger.

Echter is het wel van belang te benoemen dat de ‘werkvormen binnen rollenspel’ die hoog scoorden in figuur 4, maar één keer met een drie sterren of hoger scoorden qua relevantie. Daarnaast moet rekening gehouden worden met dat rollenspel een van de basiswerkvormen binnen dramatherapie zijn (NVDT, 2023), waardoor werkvormen binnen rollenspel vaker terugkomen dan andere werkvormen. Daarnaast scoort het werken met narratieve werkvormen ook hoog op het gebied van hoe vaak de werkvorm is aangehaald, maar kreeg die ook maar één keer met een drie (relevantie) sterren of hoger binnen de methodes. Om deze redenen hebben we gekeken naar de overige werkvormen en hoeveel sterren zij hebben gekregen. **Geleide imaginatie** scoort één keer met een vier sterren of hoger. **Symbolisch werk** scoort ook één keer met een drie sterren of hoger. Het werken met **ontspanningsoefeningen** scoort twee keer met een drie sterren of hoger, waarvan één keer met een hoeveelheid van vijf sterren.

Deelvraag 3.

Wat zijn werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen?

Vanuit het onderzoek “a trustworthy robot buddy for primary school children” van Smakman et al., (2022) wordt vooral beschreven dat het vertrouwen in SamBuddy significant groot is en dat dit vooral komt door robot kenmerken. Ook kwam naar voren dat kinderen het meeste vertrouwen hadden in de monotone vrouwenstem en dat kinderen veel durven te vertellen tegen de knuffel. Daarnaast werd in het onderzoek benoemd dat de knuffel er zacht en uitnodigend uitziet om mee te knuffelen en dat er goed is nagedacht over de toegankelijkheid en betrouwbaarheid van de software door de privacyregels, app zonder wifi en de eigen keuze van het kind om de software te gebruiken. Vanuit dit onderzoek kunnen we dus stellen dat kinderen een hoog vertrouwensniveau in de SamBuddy hebben wanneer deze beschikt over een **monotone vrouwenstem, robot kenmerken en privacy/eigen keuze om de opnameknop te gebruiken** en behoudt. Desalniettemin moet er rekening gehouden worden met het feit dat het hier maar om een onderzoek gaat en dat dit niet op meerdere vlakken en criteria is getoetst.

Door beide respondenten wordt aangegeven dat het uiterlijk van de SamBuddy zacht en dierlijk is. Hij straalt rust uit en geeft een gevoel van welkom zijn. Daarnaast werd benoemd dat het goed en fijn was dat de knuffel “armen” heeft, maar dat deze groter en langer mochten, zodat de knuffel het kind ook echt terug kan knuffelen. Wat daarnaast wordt benoemd is dat de SamBuddy te kleine ogen heeft. De knuffel mag grote aanvankelijke ogen hebben. Dit geeft een meer open blik, aldus respondent B. Ook wordt er benoemd dat de hardware die de knuffel bevat, te hard aanvoelt. Vervolgens wordt benoemd dat de ingesproken vragen een kalmerende taal mogen hebben. De stem mag lief en zacht zijn. Tenslotte zou de SamBuddy gebruik mogen maken van stille woorden zoals: ‘Brr en Poeh’, om uitdrukking te geven aan een emotie en van instemmende en bevestigende woorden zoals: ‘oh’ en ‘ja’, om te laten zien dat er echt geluisterd wordt.

5. Conclusie

In dit hoofdstuk worden de deelvragen en de ontwerpvrage beantwoord. Welke vragen en oefeningen het beste ingezet kunnen worden door de Vertelknuffel SamBuddy, ter bevordering van de emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar, wordt hier geconcludeerd.

Deelvraag 1.

Welke emotieregulatie technieken worden door therapeuten en psychologen ingezet bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

Uit de analyse komt naar voren dat het gebruik van **ontspanningsoefeningen**, **ademhalingsoefeningen** en **geleide fantasie en improvisatie** het beste ingezet kunnen worden door de Vertelknuffel SamBuddy bij de ondersteuning van de emotieregulatie van kinderen tussen de zes en acht jaar. Daarnaast is uit de analyse gekomen dat de techniek ‘**het kind in de rol van deskundige zetten**’ beschouwd wordt als een effectieve techniek voor deze doelgroep.

Voorbeelden van werkvormen die deze techniek bevatten zijn:

- De werkvorm “Spaghetti”
- De werkvorm “Hooligan”
- Dansen op muziek
- Mindfulness oefening waarbij een object zintuiglijk beschreven moet beschrijven
- Stap 1 van de ‘Six-part-story method’ en ‘Werken met sprookjes’

Deelvraag 2.

Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

‘**Zachtjes balen met Toontje schildpad**’ komt uit de analyse op nummer één als beste methode ter ondersteuning van de emotieregulatie bij kinderen van zes tot acht jaar.

De methodes ‘**Monster Boos of Betsy Bang**’ en de **Stop-denk-doe** methode staan op een gedeelte nummer twee. Daarnaast komt uit de analyse van de dramatherapeutische methodes naar voren dat het werken met **narratieve werkvormen** en het werken met **ontspanningsoefeningen** over het algemeen de beste werkvormen/oefeningen zijn, om ingezet te worden door de vertelknuffel SamBuddy. Methodes die hiervan gebruik maken zijn passend.

Deelvraag 3.

Wat zijn werkzame elementen van de sociale robot SamBuddy in het contact met kinderen?

Uit de analyses is gebleken dat kinderen een hoog vertrouwensniveau hebben in de SamBuddy (Smakman et al., 2022). Dit komt door zijn robot kenmerken. Daarnaast wordt er in de literatuur benoemd dat een monotone vrouwenstem het best ingezet kan worden door de SamBuddy. Uit de diepte-interviews wordt benoemd dat de SamBuddy er vriendelijk, zacht en geruststellend uit ziet, maar dat die te kleine ogen heeft, de software te hard is en dat de ‘armen’ langer moeten.

Andere opmerkingen die zijn gegeven, waren dat de SamBuddy kalmerende taal mag hebben, gebruik mag maken van ‘stille woorden’ en instemmende woorden zodat het kind zich gehoord en gezien kan voelen.

Ontwerpvrage:

Welke vragen en oefeningen, gebaseerd op methodes uit dramatherapie, kunnen ingezet worden middels de Vertelknuffel SamBuddy om kinderen tussen de zes en acht jaar te ondersteunen bij de emotieregulatie?

Vragen

Uit het onderzoek is geconcludeerd dat er geen specifieke vragen zijn die kinderen tussen de zes en acht jaar ondersteunen bij emotieregulatie. Wel zijn er verschillende technieken uit de resultaten gekomen, die bevorderend en ondersteunend kunnen zijn voor de vragen voor de SamBuddy. Allereerst noemen de vakspecialistische respondenten, dat het van belang is dat er bij het inspreken van de content van de SamBuddy kalmerende taal en instemmende en ‘stille woorden’ gebruikt mogen worden. Daarnaast benoemen de respondenten dat de techniek ‘doorvragen’ (naar het probleem) van belang zou kunnen zijn om het kind aan te zetten tot het uiten van zijn gevoelens of emoties via de SamBuddy. Deze techniek wordt benoemd bij beide respondenten, maar niet specifiek binnen de onderzochte methodes binnen dit onderzoek.

Ook suggereren de resultaten dat de techniek ‘het kind in de rol van deskundige zetten’, de sociaal-emotionele ontwikkeling bevordert. Het leert het kind meer zelfvertrouwen te krijgen en vertrouwen in zijn eigen kunnen, wat een positief effect heeft op de emotie-regulatie. Binnen de techniek wordt advies en raad gevraagd aan het kind, waardoor het kind onbewust zelf antwoord leert geven op zijn vragen en moeilijkheden. Wanneer de SamBuddy deze techniek zou bezitten en zelf laat zien dat hij met moeilijkheden zit en het kind hierom advies vraagt, suggereert de literatuur dat het kind hierdoor zelf met oplossingen komt voor zijn problemen, door raad en advies te geven aan de knuffel. Dit zou een belangrijk onderdeel kunnen zijn voor de content van de SamBuddy.

Oefeningen

Er zijn er verschillende oefeningen en technieken naar boven gekomen die effectief zijn voor de emotieregulatie, zoals bij de conclusies van de deelvragen staan benoemd, namelijk:

- De werkvorm “Spaghetti”
- Mindfulness oefening waarbij je een object zintuiglijk moet beschrijven
- Stap 1 van de ‘Six-part-story method’ en ‘Werken met sprookjes’ (zie [bijlage E](#))
- Stop-denk-doe methode
- Ademhalingsoefeningen
- Ontspanningsoefeningen

Methode

De methode die het beste aansluit op de deelvragen van de ontwerpvrage is de methode ‘Zachtjes balen met Toontje schildpad’. De methode maakt naast het gebruik van een handpop, ook gebruik van ademhalings- en ontspanningsoefeningen. Deze oefeningen staan beide op nummer één en twee als beste oefeningen om in te zetten bij deze doelgroep en problematiek. Er kan dus geconcludeerd worden dat de werkvormen en technieken die gebruikt worden binnen de methode ‘Zachtjes balen met Toontje schildpad’, ook gebruikt kunnen worden bij de Vertelknuffel Sambuddy. Wel moet hierbij rekening gehouden worden dat de methode momenteel wordt ingezet door dramatherapeuten en zorgprofessionals, terwijl de SamBuddy ook ingezet moet kunnen worden door zorgmedewerkers, leerkrachten en kinderen zelf.

Samenvatting conclusie:

De Vertelknuffel SamBuddy kan kinderen tussen zes en acht jaar ondersteunen bij emotieregulatie door middel van kalmerende taal, doorvragen naar gevoelens, en het kind in de rol van deskundige zetten. Oefeningen zoals "Spaghetti", mindfulness, ademhalingsoefeningen en ontspanningsoefeningen kunnen hiervoor worden gebruikt. Daarnaast kan er ook input gehaald worden uit de methode "Zachtjes balen met Toontje schildpad".

6. Discussie

Het is van belang om te vermelden dat de SamBuddy nog erg nieuw en in ontwikkeling is, waardoor er nog niet veel onderzoek over de SamBuddy is gepubliceerd. Alle informatie die in dit onderzoek gebruikt wordt, is dan ook afkomstig uit onderzoeken die uitgevoerd (of in opdracht) zijn van de opdrachtgevers. Dit komt dan ook naar voren in het geringe onderzoek over de werkzame elementen van de Vertelknuffel SamBuddy in het contact met kinderen en het effect op de emotieregulatie van Smakman et al., (2022). Om meer gefundeerde resultaten te verschaffen, is het nodig om meer onderzoek te doen op deze specifieke gebieden. Daarnaast zijn alle resultaten uit dit onderzoek, alleen op basis van literatuur en twee diepte-interviews uitgevoerd. Om beter zicht en gefundeerd bewijs te krijgen over of de uitkomsten van de resultaten daadwerkelijk effectief inzetbaar zijn, zullen de methodes uitgetest moeten worden bij de doelgroep: kinderen tussen de zes en acht jaar met problemen in de emotieregulatie.

Een belangrijk aspect van dit ontwerponderzoek is de toepasbaarheid van de content via de SamBuddy zonder de aanwezigheid van een vakspecialist. Hoewel veel van de verzamelde resultaten afkomstig zijn uit het vakgebied van dramatherapie en psychologie, hebben de onderzoekers ervoor gezorgd dat de vaktaal begrijpelijk is voor een breed publiek. Dit is gedaan door het opstellen van een begrippenlijst, overzichtstabellen en gedetailleerde beschrijvingen van de gebruikte methoden en technieken in de bijlagen.

De betrouwbaarheid van dit onderzoek is te wijten aan de vooropgestelde inclusiecriteria uit de onderzoeksmethode. Op deze criteria zijn de gevonden resultaten uiteindelijk gebaseerd. Dat betekent dat de betrouwbaarheid ligt aan hoeveel inclusiecriteria de gevonden resultaten hebben. Wanneer er breder onderzoek gedaan wordt, zouden de criteria kunnen veranderen en zou hier minder kritisch naar gekeken kunnen worden.

Vervolgens is het van belang om te weten dat beide respondenten voornamelijk gebruik maken en spraken over hun eigen methodes en dat dit invloed kan hebben op het onderzoek. Het kan leiden tot een zekere mate van vooroordeel en het over het hoofd zien van andere potentiële methodes. Echter bleven beiden respondenten wel anoniem, dus bevalt er over het spreken van eigen belang te discussiëren. Desalniettemin kan het betrekken van meerdere vakspecialisten zonder eigen methodes en het verzamelen van ervaringen van specialisten die bekend zijn met verschillende methodes, helpen om een breder perspectief te krijgen.

Hoewel er geen specifieke vragen zijn geformuleerd die ondersteunend zijn voor emotieregulatie, kunnen de bevindingen met betrekking tot kalmerende taal, stille woorden en de techniek van het kind als deskundige wel worden gebruikt bij het formuleren van vragen. Meer onderzoek en de testfase zullen waarschijnlijk meer inzicht bieden in de specifieke vragen die effectief kunnen zijn bij de SamBuddy.

Tot slot is het belangrijk om te reflecteren op de omvang van het ontwerponderzoek. Gezien de beperkte tijd en middelen kwamen de onderzoekers tijdens het onderzoek erachter dat ze niet alle fases konden doorlopen en werd er gekozen om tot de Defïnefase (tweede fase) door te gaan. Echter was toen de manier van dataverzameling voor de Discoverfase al bepaald en ingang gezet. Hierdoor werd er in het literatuuronderzoek alleen naar bronnen gezocht die voldeden aan alle criteria. Wat invloed heeft gehad op de selectie van methodes en technieken die zijn beschreven. Het is mogelijk dat sommige potentieel bruikbare methodes daardoor over het hoofd zijn gezien. Het is daarom belangrijk om in toekomstig onderzoek minder criteria te hanteren en verschillende methodes te overwegen voor de content van de SamBuddy en om realistisch te kijken naar wat haalbaar is binnen de gegeven tijd voor het onderzoek.

Beroepsproduct

Door de keuze om het ontwerponderzoek tot de tweede fase te houden is het beroepsproduct nu ook in de vorm van een aanbeveling voor de vervolgonderzoekers, in plaats van een handleiding met content voor de SamBuddy. Het vervolgonderzoek wordt per september 2023 uitgevoerd.

7. Aanbeveling

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

- Specifieke vragen voor de SamBuddy: Voer vervolgonderzoek uit om specifiek te bepalen welke vragen het meest effectief zijn bij emotieregulatie voor kinderen tussen de zes en acht jaar. Dit kan worden gedaan door middel van interviews met zorgprofessionals en andere experts die de methoden en oefeningen gebruiken, maar deze niet zelf hebben ontwikkeld.
- Uittesten van methoden en oefeningen: Belicht de methoden en oefeningen die voortkomen uit de onderzoeksresultaten van verschillende bronnen en perspectieven. De onderzoekers zouden deze methodes en oefeningen zelf ook kunnen testen, bijvoorbeeld door een pilotstudie uit te voeren met collega's in het vakgebied.
- Testen op de specifieke doelgroep: Voer de testfase uit met de specifieke doelgroep, namelijk kinderen tussen de zes en acht jaar. Dit kan worden gedaan in een schoolse setting of een zorginstelling om het effect binnen de probleemgebieden direct zichtbaar te maken. Hierdoor kan worden onderzocht of het gebrek aan individuele aandacht, zoals gesuggereerd wordt door Zundert (2017), daadwerkelijk vermindert.
- Combineren van werkvormen en technieken: Probeer verschillende werkvormen en technieken uit en combineer ze om te bepalen welke effectief samenwerken. Er zijn mogelijk verschillende werkvormen en technieken die niet expliciet genoemd worden in de literatuur. Door ze op verschillende manieren te combineren, kan worden onderzocht welke benaderingen goed samenwerken.

Aanbevelingen voor de opdrachtgever:

- Uit het onderzoek kwamen ook veel opmerkingen over het uiterlijk van de SamBuddy. Indien mogelijk zou er geadviseerd worden om dit nog eens onder de loep te nemen, en te onderzoeken wat kleine aanpassingen aan de SamBuddy voor impact heeft op de betrouwbaarheid van de knuffel onder kinderen.

Door deze aanbevelingen op te volgen, kan vervolgonderzoek meer inzicht verschaffen in effectieve methoden en oefeningen voor emotieregulatie bij kinderen tussen zes en acht jaar, en kan de SamBuddy beter worden afgestemd op de behoeften van deze doelgroep.

8. Bronnenlijst

- APA Presidential Task Force on Evidence-Based Practice. (2006). Evidence-based practice in psychology. *The American Psychologist*, 61(4), 271-285.
- Berking, M. (2017). Het analyseren van emotionele reacties. *Emotieregulatie: Training voor psychotherapeuten, klinisch psychologen en psychiaters*, 117-124.
- Berking, M. (2017). Implicaties voor de praktijk: de Training Emotionele Competenties (TEC). In *Emotieregulatie: Training voor psychotherapeuten, klinisch psychologen en psychiaters*.
https://doi.org/10.1007/978-90-368-1411-9_4
- Bhandari, P. (2021). *Een introductie tot kwalitatief onderzoek, uitleg en voorbeelden*. Scribbr.nl. Geraadpleegd op 12 februari 2023 van, <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/kwalitatief-onderzoek/>
- Blijfgroep (2023). *Tijd voor toontje*. Blijfgroep, thuis in huiselijk geweld. Geraadpleegd op 16 februari 2023 van, <https://www.blijfgroep.nl/artikelen/tijd-voor-toontje/>
- Boer, M., van Dosselaer, S., de Looze, M., de Roos, S. ea. (2022) *HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Trimbos instituut, Sociaal en Cultureel Planbureau
- Braet, C., & Berking, M. (2019). *Emotieregulatietraining Bij Kinderen En Adolescenten: Therapeutenboek*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Brand-Gruwel, S. Wopereis, I. (2011). *Het doen van literatuuronderzoek Workshop Miniconferentie 'Kritisch denken in de wetenschap*. Centre for Learning Science an Technologie. Open universiteit. Geraadpleegd op 16 maart 2023 van, [Microsoft PowerPoint - Workshop Het doen van literatuuronderzoek - SABIWO - printversie \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/312111111-Microsoft-PowerPoint-Workshop-Het-doen-van-literatuuronderzoek-SABIWO-printversie)
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods*. Oxford University Press, USA.
- Buiting, L. (2017). *Monster Boos. Een kwalitatief onderzoek naar hoe er gewerkt wordt met de dramatherapeutische methode 'Monster Boos' bij kinderen tussen de zes en twaalf jaar bij boosheid een probleem is*. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. HAN Studiecentra.
- CBS, (2022). *Helpt zorgwerknemers vindt werkdruk te hoog*. CBS. Geraadpleegd op 9 februari 2023 van, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/46/helpt-zorgwerknemers-vindt-werkdruk-te-hoog#:~:text=D%20ervaren%20werkdruk%20was%20in,kwartaal%20van%202020%20weer%20lager.>

- CBS StatLine, (2022). *Ervaren gezondheid, zorggebruik en leefstijl bij kinderen tot 12 jaar*. CBS. Geraadpleegd op 9 februari 2023 van, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83716NED/table?ts=1583492615186>
- Cimmermans, G. (2007). *Handboek dramatherapie*. Interne publicatie van de opleiding Creatieve Therapie van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Cleven, G. (2003). *In scène: Dramatherapie en ervaringsgerichte werkvormen in hulpverlening en begeleiding*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Crimmens, P. (2006). *Drama therapy and storymaking in special education*. Jessica Kingsley Publishers.
- Cuvelier, F. (2008). *De Stad van Axen: Gids bij menselijke relaties*. Kapellen: Pelckmans.
- Daniels, R., Heerink, M., Hagedoren-Meuwissen, E., Heinemann, M., van den Heuvel, R., Huijnen, C., ... & Bemelmans, R. (2018). *Sociale robots in de zorg: van experiment tot zorgpraktijk*.
- De Gruijter, E. (2013). *Mijn moeder is een tijger. : Dramatherapeutische gezinsbehandeling met dierenhandpoppen*. databank.vaktherapie.nl. Geraadpleegd op 7 februari 2023, van, <https://databankvaktherapie.nl/bekijk/109619/Mijn-moeder-is-een-tijger.-Dramatherapeutische-gezinsb ehandeling-met-dierenhandpoppen>
- De Gruijter, E. (Januari, 2020). *Monster Boos*. Stap kind-en-jeugd. Geraadpleegd op 13 april 2023 van, <https://stapkindenjeugd.nl/wp-content/uploads/2018/01/Monster-Boos.pdf>
- De Gruijter, E. & Geijsberts, R. (November 2021). *Monster Boos. Gerichte methode voor de behandeling van boosheid bij kinderen en jongeren*. Vereniging voor Kinder- en jeugdpsychotherapie. Tijdschrift Kinder- & Jeugdpsychotherapie. 3-2021. Geraadpleegd op 13 april 2023 van, <https://www.vkjp.nl/tijdschrift-artikelen/3-2021-monster-boos>
- De Mey, W., & Braet, C. (2011). STOP4–7, an early intervention for children with behavioural disorders: Client characteristics and preliminary findings. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(2), 203-214.
- Design Council (2007). *Eleven lessons: managing design in eleven global brands (a study of design process)*. London: Design Council. Geraadpleegd op 6 maart 2023 van, <https://www.designcouncil.org.uk/our-work/skills-learning/resources/11-lessons-managing-design-global-brands/>
- Dick, B. (2004). Action research literature. *Action Research*, 2(4), 425–444. <https://doi.org/10.1177/1476750304047985>

- Dvt Nederland. (z.d). *Developmental Transformations*. DvT Nederland. Geraadpleegd op 17 maart 2023 van, <https://developmentaltransformations.nl/>
- Ebbing, M (2023). Vertelknuffel als geduldige vrien. *Klik-Magazine*, 1,19. Geraadpleegd op 23 maart 2023 van <https://vertelknuffel.nl/563/articles/47-artikel-de-vertelknuffel-als-geduldige-vriend>
- Ebbinge, M. & Vertelknuffel SamBuddy. (2023, 14 februari). Artikel: De Vertelknuffel als geduldige vriend. *Vertelknuffel.nl*. Geraadpleegd op 6 maart 2023, van, <https://vertelknuffel.nl/563/articles/47-artikel-de-vertelknuffel-als-geduldige-vriend>
- Feldman, R. S., & Tompany, E. (2012). *Ontwikkelingspsychologie: 5e editie*. Pearson Benelux B.V.
- Finck, L. K., Arissen, S., Kraus, L., Moor, M. D., Ringersma, B., Proost, E. D., ... & Jansen, E. L. (2013). *Narrativiteit in vaktherapie*. Publicatie:Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Geraadpleegd op 17 april 2023 van, https://repository.han.nl/han/bitstream/handle/20.500.12470/134/Narrativiteit_in_vaktherapie.pdf?sequence=1
- Ford, G., & Ward-Wimmer, D. (2010). Playback theatre. *101 More Favorite Play Therapy Techniques*, 390
- Freije, H., Dietz, B., & Appelo, M. (2002). Behandeling van de borderline persoonlijkheidsstoornis met de vers: de Vaardigheidstraining gekoppelde regulatiestoornis. *Dth*, 22, 160-166.
- Gouwentak, C., Jacobs, F., Fransen, L., & Essers, S. (2021). *Dramatherapie voor volwassenen: werkvormen verdeeld in transdiagnostische factoren*. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Haarsma, S. A. H. (2011). *Dramatherapie. Een onderzoek naar de overeenkomsten in rolopvattingen tussen de dramatherapievormen en de moderne theatertheoretici Konstantin Stanislavski, Antonin Artaud, Bertolt Brecht en Jerzy Grotowski* (Bachelor's thesis).
- Hagesteijn, N. (2004). Focussen in supervisie: Het belang van lichamelijk ervaren van emotie. *Supervisie en coaching*, 21, 23-29.
- Hampes, W. P. (1999). The relationship between humor and trust. 253-260. Geraadpleegd op 19 april 2023 van, <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/humr.1999.12.3.253/html>
- Hell, M., Vojtechnovsky, M., Wilding, T., Hilbers, J., Warringa, A. (2019). *Zachtjes balen met Toontje: regulatie van spanning en boosheid bij frustratie*. *Praktijk voor zachtjes balen*. Geraadpleegd op 21 maart 2023 van, [Consensus Based | zachtjesbalen.nl](https://www.consensusbased.nl/zachtjesbalen.nl)

- Izard, C. E. (2001). *The emotions course. Helping children understand and manage their feelings: An emotion-centered primary prevention program for Head Start*. Newark: University of Delaware.
- Izard, C. E., King, K. A., Trentacosta, C. J., Morgan, J. K., Laurenceau, J. P., Krauthamer-Ewing, E. S., & Finlon, K. J. (2008). Accelerating the development of emotion competence in Head Start children: Effects on adaptive and maladaptive behavior. *Development and psychopathology*, 20(1), 369-397. Geraadpleegd op 10 mei 2023 van, <https://www.cambridge.org/core/journals/development-and-psychopathology/article/abs/accelerating-the-development-of-emotion-competence-in-head-start-children-effects-on-adaptive-and-maladaptive-behavior/82060B84CF144DBC4E1AC53CEC26A494>
- Johnson, D. R. (2009). Developmental transformations: Towards the body as presence. *Current approaches in drama therapy*, 2, 65-88.
- Kerseboom, R. (2004). *Vertel mij wat: kinderen helpen met verhalen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Kleyweg, R. (2012). *Emotietheorieën*. Erasmus Student Journal of Philosophy, 2(2), 46-57.
- Lahad, M. (2012). Six part story revisited. *The "BASIC Ph" Model of Coping and Resiliency: Theory, Research and Cross-Cultural Application*, 47. Geraadpleegd op 20 maart 2023 van, [The "BASIC Ph" Model of Coping and Resiliency: Theory, Research and Cross ... - Google Boeken](#)
- Landy, R. J. (1983). *The use of distancing in drama therapy. The arts in psychotherapy*. 10 (3), 175-185. Geraadpleegd op 27 maart 2023 van, [https://doi.org/10.1016/0197-4556\(83\)90006-0](https://doi.org/10.1016/0197-4556(83)90006-0)
- Maas, C. (2013). *Samen de stad in. Wat dramatherapie kan betekenen voor jongeren in het voortgezet onderwijs die moeite hebben met interactie en samenwerken*. Zuyd Hogeschool Heerlen. Geraadpleegd op 22 maart 2023 van, file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/file_6c09a529-779f-4c51-b457-2c3cd8556f8c_0936308maas.pdf
- Manzoni, M., Fernandez, I., Bertella, S., Tizzoni, F., Gazzola, E., Molteni, M., & Nobile, M. R. (2021). Eye movement desensitization and reprocessing: The state of the art of efficacy in children and adolescent with post traumatic stress disorder. *Journal of Affective Disorders*, 282, 340–347. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.12.088>

- McClelland, M & Tominey, S (2015). *STOP, THINK, ACT; Integrating Self-regulation in the Early childhood Classroom*. New York, United States of America: Routledge. p.5. Geraadpleegd op 17 maart 2023 van,
[https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=MepzCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=McClelland,+M+%26+Tominey,+S+\(2015\).+STOP,+THINK,+ACT%3B+Integrating+Self-regulation+in+the+Early+childhood+Classroom,+New+York,+United+States+of+America:+Routledge.&ots=GFucVfKKOf&sig=Sqx8vKHHg50oNcn20HmbTgbLMhE#v=onepage&q&f=false](https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=MepzCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=McClelland,+M+%26+Tominey,+S+(2015).+STOP,+THINK,+ACT%3B+Integrating+Self-regulation+in+the+Early+childhood+Classroom,+New+York,+United+States+of+America:+Routledge.&ots=GFucVfKKOf&sig=Sqx8vKHHg50oNcn20HmbTgbLMhE#v=onepage&q&f=false)
- Meerum-Terwogt, M. (2003). *Kijk op emoties: theorie en praktijk in ontwikkeling en opvoeding*. SWP.
- Merkus, J. (2022). *Betrouwbare bronnen voor in je scriptie | Uitleg & voorbeelden*. Scribbr.
<https://www.scribbr.nl/bronvermelding/welke-bronnen-kan-ik-mijn-scriptie-gebruiken/>
- Merkus, J. (2021). *Semi-gestructureerde of half gestructureerde interview, voorbeeld*. Scribbr.
Geraadpleegd op 3 maart 2023 van,
<https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/semigestructureerd-interview/>
- Migchelbrink, F. (2016) *Handboek praktijkgericht onderzoek*. p.56-57.
- Verhoeven, N. (2020). Thematische analyse: patronen vinden bij kwalitatief onderzoek.
- NVDT (2023). *Dramatherapie*. Nederlandse vereniging dramatherapie. Geraadpleegd op 12 februari 2023 van,
<https://dramatherapie.nl/dramatherapie/#:~:text=In%20dramatherapie%20wordt%20gewerkt%20met%20vanzinnen%20van%20een%20gespeelde%20sc%C3%A8ne.>
- Olmanst, R. (2023). *Spiegelen met je hele wezen*. Thuis in je lijf.net. Praktijk voor lichaamsgerichte psychotherapie. Geraadpleegd op 27 maart 2023 van,
<https://thuisinjelijf.net/blog-post/spiegelen-met-je-hele-wezen/>
- Patrick, E. (2006). *Koala, Cat and me. Therapy Today*, 17,9-12.
- Pitre, R., Mayor, C., & Johnson, D. R. (2016). *Developmental Transformations short-form as a stress reduction method for children*. Drama Therapy Review, 2(2), 167-181.
- Postel, R. (2023, 13 januari). *Resultaten onderzoek "Gehoord Worden" +200 respondenten*. vertelknuffel.nl.
Geraadpleegd op 16 februari 2023, van
<https://vertelknuffel.nl/588/articles/44-resultaten-onderzoek-gehoord-woorden-200-respondenten>
- Redactie Computable, (23 juni 2021). *SAMBuddy-vertelknuffel scoort nominatie*. Computable.

- Geraadpleegd op 9 februari 2023 van,
<https://www.computable.nl/artikel/informatie/awards-nieuws/7202723/1853296/sambuddy-vertelknuffel-scoort-nominatie.html>
- Reinders, A. (2016). *Spel en drama bij imaginatie in therapie en coaching*. Geraadpleegd op 30 maart 2023 van,
<https://www.imaginatie.nl/wp-content/uploads/2020/10/Spel-drama-bij-imaginatie-in-therapie-en-coaching.-Aukje-Reinders.pdf>
- Reymen, I. (1999). *Ontwerponderzoek. In Vernieuwing in productontwikkeling: strategie voor de toekomst* (pp. 193-200). Stichting Toekomstbeeld der Techniek (STT).
- Reynolds, A. (2011). *Developmental Transformations: Improvisational Drama Therapy with Children in Acute Inpatient Psychiatry*. Social Work with Groups. New York University. Publisher: Routledge. Geraadpleegd op 16 maart 2023 van, [Developmental Transformations: Improvisational Drama Therapy with Children in Acute Inpatient Psychiatry](#)
- Salas, J. (1983). *Culture and community: Playback theatre. The Drama Review: TDR*, 27(2), 15-25.
- Salas, J. (2009). *Playback theatre: A frame for healing. Current Approach in Drama Therapy*, 2th ed. Springfield, Illinois: Charles C. Thomas Publisher Ltd, 445-459.
- SamBuddy, T. | V. (2023.). *Vertelknuffel SamBuddy [inc. btw] | Vertelknuffel SamBuddy*. Vertelknuffel.nl. Geraadpleegd op 30 maart 2023, van <https://vertelknuffel.nl/products/vertelknuffel-sambuddy>
- Schriel, P. (2011). *Projectie als afweermecanisme tegen negatieve emoties*. Patrick Schriel. Geraadpleegd op 27 maart 2023 van,
<https://patrickschriel.nl/2011/10/17/projectie-als-afweermecanisme-tegen-negatieve-emoties/>
- Serholt, S.; Barendregt, W.; Vasalou, A.; Alves-Oliveira, P.; Jones, A.; Petisca, S.; Paiva, A. *The Case of Classroom Robots: Teachers' Deliberations on the Ethical Tensions. AI Soc.* **2017**, 32, 613–631.
- Siegel, D. (1999). *The developing mind*. New York: Guilford.
- Smakman, M. H. J., Konijn, E. A., & Vogt, P. A. (2022). *Do Robotic Tutors Compromise the Social-Emotional Development of Children?* *Frontiers in Robotics and AI*, 9.
<https://doi.org/10.3389/frobt.2022.734955>
- Smakman, M. H., Vanegas, D. F. P., Smit, K., Leewis, S., Okkerse, Y., Obbes, J., ... & Tönjes, L.

- (2022). A trustworthy robot buddy for primary school children. *Multimodal Technologies and Interaction*, 6(4), 29. Sandler, I.N.
- Smeijsters H. (2008) *Handboek creatieve therapie*. Coutinho, Bussum.
- Sarner, M. (2018) *Still have your childhood Teddy? The psychological power of the toys we keep*. The Guardian. Geraadpleegd op vier juni 2023 van, <https://www.theguardian.com/society/2018/dec/12/still-have-childhood-teddy-psychological-power-toys-we-keep>
- Stower, R., Calvo-Barajas, N., Castellano, G., & Kappas, A. (2021). A meta-analysis on children's trust in social robots. *International Journal of Social Robotics*, 13(8), 1979-2001. Geraadpleegd op 19 april 2023 van, <https://link.springer.com/article/10.1007/s12369-020-00736-8>
- Stuyvaert, H. (2010) *De magische kracht van poppen*. Uitgeverij: Abino. 10-11. 86-87
- Teijen, H. (2016). Sociale robots: hulp of surrogaat?. *TVZ-Tijdschrift voor verpleegkundige experts*, 126, 24-24.
- Tuender, G. (2009). *Werken met sprookjes in dramatherapie en psychodrama*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Geraadpleegd op 30 maart 2023 van, https://repository.han.nl/han/bitstream/handle/20.500.12470/153/Werken_met_sprookjes_in_dramatherapie_en_psychodrama.pdf?sequence=1
- University of Groningen. (2022). *Wetenschappelijke literatuur*. Libguides. Geraadpleegd op 5 juni 2023 van, <https://libguides.rug.nl/c.php?g=425472&p=2906360>
- Vaktherapie. (2023). Vaktherapie bij ADHD. Vaktherapie, basis voor beter. Geraadpleegd op 17 maart 2023 van, [Vaktherapie - Vaktherapie](#)
- Van den Akker, J. (1999). Principles and methods of Development Research. In J. van den Akker, R. Branch, K. Gustafson
- Van den Akker, J. (1999b). Principles and Methods of Development Research. *Springer EBooks*, 1–14. https://doi.org/10.1007/978-94-011-4255-7_1
- Van der Beek, R., Van den Bos, K., & Commissie Product- en Module Ontwikkeling van FVB. (2016). *Handleiding interventiebeschrijving voor de vaktherapeutische beroepen*. In fvb.vaktherapie.nl. Federatie Vaktherapeutische Beroepen. Geraadpleegd op 23 maart 2023, van <https://fvb.vaktherapie.nl/nieuws/a-nieuwe-handleiding-interventiebeschrijvingen-vaktherapeutische-beroepen>

- Van der Molen, H. T. (2015). *Klinische Psychologie: theorieën en psychopathologie* (3de editie). Noordhoff Uitgevers.
- Van der Stel, J. (2004). *Handboek preventie; voorkomen van psychische problematiek en bevorderen van geestelijke gezondheid*. Assen, Nederland: Koninklijke Van Gorcum.
- Van Galen, F. (2020). *Cirkel-en staafdiagrammen in een leergang procenten*. Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht. Jaargang 20 nummer 4.
- Van Langevelde, C.A. (2012). *Moet ik nou huilen ofzo?* Hogeschool Zuyd. Geraadpleegd op 30 maart 2023 van, file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/file_2427bb55-b455-4209-813f-b73a75cabc52_0855502langeveld.pdf
- Van 't Veer, J., Wouters, E., Veeger, M., & van der Lugt, R. (3 juli, 2020). *Ontwerpen voor zorg en welzijn*. Uitgeverij: Coutinho. p.81
- Van Velzen, S. (2021). *Wat is Design Thinking?* Global Orange. Geraadpleegd op 6 maart 2023 van, <https://www.globalorange.nl/kennis/wat-is-design-thinking/>
- Van Bakel, H., De Groot, R., & Van der Ploeg, J. (2012). *Van klein tot groot: de ontwikkeling van het jonge kind*. Garant-Uitgevers n.v. https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=yyUc2R4mJ-gC&oi=fnd&pg=PA31&dq= Sociale+competentie+AND+emotie+AND+kind&ots=VvZmwc3ni3&sig=bzEHnPO8zMzqQ1R8BEzrGk5L5U&redir_esc=y#v=onepage&q=Sociale%20competentie%20AND%20emotie%20AND%20kind&f=false
- Visser, J. (november 2017). Grote klassen worden steeds groter en dus kinderen leren minder. De correspondent. Geraadpleegd op 24 mei 2023 van, <https://decorrespondent.nl/7607/grote-klassen-woorden-steeds-groter-en-dus-leren-kinderen-minder/3dbd1876-c338-05c4-2438-0822a4e973b4>
- Willemsen, M. (2014) *In dramatherapie spelen met het onspeelbare*. Tijdschrift voor vaktherapie. jaargang 10.
- Winnicott, D.W. (1958) *Trough Paediatrics tot Psycho-Analysis*. Basic books, inc. New York. Geraadpleegd op 20 april 2023 van, <http://freudians.org/wp-content/uploads/2014/09/Winnicot-Hate-and-Transitional-Objects.pdf>
- Zundert, R.M.P. (2017). *Welbevinden: Wat is het en wat heb je nodig om het optimaal te ontwikkelen?* Amsterdam: SWP

9. Bijlagen

Bijlage A: Informatiebrief onderzoeksdeelnemers.

Aanvraag deelname interview. Wij leggen interviews af om te onderzoeken welke methodes rondom knuffels en poppenspel binnen dramatherapie het meest effectief zijn ter bevordering van de emotieregulatie bij kinderen in de leeftijd van zes tot acht jaar.

Onderzoeksvraag: Welke methode, ontwikkeld vanuit dramatherapie, kan via de SamBuddy ingezet worden om kinderen tussen de zes en acht jaar te ondersteunen bij emotieregulatie

Beste

Reeds hebben wij u benaderd voor ons onderzoek. U heeft erg veel expertise in huis op het gebied van dramatherapie, het werken met poppenspel binnen dramatherapie en het werken met kinderen. Om deze redenen vragen wij u vriendelijk of u wilt deelnemen aan een interview voor ons ontwerponderzoek. U beslist zelf of u mee wilt doen. Voordat u mee doet aan het onderzoek is het belangrijk om meer te weten over wat we precies onderzoeken. Lees deze informatiebrief rustig door. Heeft u na het lezen van de informatie nog vragen? Dan kunt u terecht bij de onderzoekers Yentl Gerrits en Suzan America (studenten Dramatherapie aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen). Deze contactgegevens vindt u onderaan de brief.

Achtergrond onderzoek

De Vertelknuffel SamBuddy is een sociale robot die wordt ingezet ter verbetering van de communicatie tussen kinderen en hun ouders, begeleiders of leerkrachten. De Vertelknuffel is een walvisvormige knuffel die door middel van software kan luisteren, (terug)praten en audio kan opnemen. Wanneer een kind hoog in zijn emoties zit, of gewoon even behoefte heeft aan het uiten van zijn emoties, kan hij bij de Vertelknuffel zijn verhaal doen. Het kind kan door middel van een knop, er zelf voor kiezen of datgene wat hij wilt vertellen aan de knuffel, opgenomen moet worden of niet, zodat een ouder of begeleider het terug kan luisteren.

Volgens team Vertelknuffel SamBuddy, is de knuffel een goed medium om kinderen makkelijker te laten praten over gevoelens en gedachten. Het is echter nog niet duidelijk welke voorgeprogrammeerde vragen en eventueel oefeningen, daar het beste voor zorgen. Door de juiste vragen te stellen en oefening aan te bieden, kan de Vertelknuffel een hulpmiddel worden voor het bespreken van diverse onderwerpen zoals bijvoorbeeld angsten of traumatische ervaringen. De type vragen kunnen dan ook de sleutel zijn tot preventieve hulp bij de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Binnen dit onderzoek, hebben wij in overleg met de opdrachtgevers het focuspunt; emotieregulatie gepakt. Vanuit de literatuur wordt beschreven dat wanneer de emotieregulatie verbeterd, dit een effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Vanuit team Vertelknuffel SamBuddy is de vraag om een handleiding ontwikkelen met voorgeprogrammeerde vragen (en eventueel oefeningen) die zorgprofessionals, ouders of leerkrachten kunnen inzetten via de Vertelknuffel SamBuddy om kinderen tussen de zes en de acht preventief te helpen en te ondersteunen bij de emotieregulatie.

Binnen dit ontwerponderzoek, onderzoeken wij welke dramatherapeutische methodes er zijn ter bevordering van de emotieregulatie bij kinderen. Daarnaast onderzoeken wij welke methodes of modules er zijn in combinatie met knuffels of poppen, ter bevordering van de emotieregulatie.

Voor meer informatie over de Vertelknuffel kunt u kijken op <https://vertelknuffel.nl/>

Deelname onderzoek

Binnen het ontwerponderzoek willen wij interviews afleggen met verschillende dramatherapeuten die expert zijn in het werken met kinderen, emotieregulatie en het werken met knuffels en poppen binnen dramatherapie. Op deze manier willen wij kijken hoe de onderzoeksgebieden tot uiting komen in het werkveld. Aan de hand van ongeveer twintig à dertig semi-gestructureerde vragen, zullen wij in gesprek gaan over uw ervaringen en kennis binnen het werkveld.

Als u beslist aan dit onderzoek deel te nemen, dan zullen wij in overleg een datum en tijd afspreken voor het interview. Dit willen wij het liefst fysiek doen. Wij zijn in de mogelijkheid om te reizen. Mocht het overigens fysiek niet lukken, kunnen wij in overleg online afspreken. Het interview willen wij het liefst in april/mei afleggen en zal en een uur tot anderhalf uur in beslag nemen.

Wanneer u niet wenst deel te nemen.

De deelname is geheel vrijwillig, u beslist zelf of u wel of niet meedoet aan het onderzoek. Wanneer u beslist niet mee te doen, hoeft u verder niks te doen. U hoeft niets te tekenen en u hoeft ook niet te zeggen waarom u niet wilt deelnemen. Dit geldt ook voor tijdens het onderzoek, u kunt elk moment stoppen wanneer u wilt en uw gegevens zullen dan ook niet worden gebruikt.

Welke gegevens worden er verzameld?

Met dit onderzoek worden enkele persoonsgegevens verzameld. Deze gegevens (naam, werkplek, e-mailadres en handtekening) worden vertrouwelijk behandeld en na zes maanden (in overleg langer) vernietigd. Dit houdt in dat niemand buiten het onderzoeksteam deze gegevens te zien krijgt. In het ontwerponderzoek zelf worden dus geen namen, handtekeningen of specifieke werkplekken genoemd. De gegevens die voornamelijk verzameld worden zijn persoonlijke ervaringen, kennis en aanbevelingen op het gebied van dramatherapie. Deze resultaten van het interview worden ook geanonimiseerd. De reden dat het onderzoeksteam inzage heeft in uw gegevens, is om het onderzoek te controleren op betrouwbaarheid. Verder wordt er niks met deze gegevens gedaan, tenzij u in de toestemmingverklaring aangeeft dat u herbenaderbaar wilt zijn, voor een vervolgonderzoek.

Wilt u verder nog iets weten?

Wij hopen dat u door het lezen van deze informatiebrief voldoende bent ingelicht over het onderzoek. Als u wenst deel te nemen aan het onderzoek door middel van interviews, ontvangen wij graag binnen twee weken de ingevulde toestemmingsverklaring. Deze is op de volgende pagina te vinden. Mocht u nog vragen hebben dan beantwoorden wij deze graag. U kunt contact opnemen met:

Mevrouw: Suzan America Tel: **06-31334349**

E-mail: : S.America@student.han.nl

Mevrouw: Yentl Gerrits

Tel: **06-21608560**

E-mail: YA.Gerrits@student.han.nl

Bijlage B: Toestemmingsformulier onderzoeksdeelnemers:

Toestemmingsverklaring³

Toestemmingsformulier onderzoeksdeelnemers:

Toestemming deelname ontwerponderzoek Vertelknuffel in combinatie met dramatherapie

- Ik geef toestemming voor deelname aan dit onderzoek.
- De onderzoeker heeft mij duidelijk uitgelegd waar het onderzoek over gaat, wat ik voor het onderzoek moet doen en wat de voordelen en nadelen van het meedoen zijn en wat dit voor mij betekent.
- Ik kies er zelf voor om aan dit onderzoek mee te doen.
- Ik weet welke gegevens van mij worden verzameld, hoe de onderzoekers hier op een veilige manier mee omgaan en hoe lang zij de gegevens bewaren.
- Ik mag op elk moment met het onderzoek stoppen. Ik hoef dan niet uit te leggen waarom ik wil stoppen.
- De onderzoekers hebben mijn vragen over het onderzoek goed beantwoord. Als ik nog vragen heb, dan zullen de onderzoekers die beantwoorden.
- Ik weet dat de onderzoekers mijn naam niet zullen noemen in het verslag wanneer zij schrijven over het onderzoek of wanneer zij vertellen aan anderen over het onderzoek.

Facultatief:

- Ik geef WEL/GEEN toestemming om geluidsopname van mij te laten maken.
- Deze opname wordt alleen gebruikt om te kunnen opschrijven wat ik heb gezegd of gedaan. De opname wordt binnen 6 maanden vernietigd.
- Ik weet dat er geluidsopname van mij worden gemaakt. Deze opname wordt alleen gebruikt om te kunnen opschrijven wat ik heb gezegd of gedaan. De opname wordt binnen 6 maanden vernietigd.
- Ik weet dat mijn anonieme onderzoeksgegevens kunnen worden hergebruikt ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek en secundaire data-analyse.
- Ik geef WEL/GEEN toestemming om tot mij herleidbare gegevens langer dan 6 maanden te bewaren met een maximum van 24 maanden ten behoeve van de ontwikkeling van de Vertelknuffel SamBuddy.
- Ik geef de onderzoeker WEL/GEEN toestemming om contact met mij op te nemen voor een vervolgonderzoek en daarom mijn contactgegevens (naam en e-mailadres) langer dan 6 maanden te bewaren met een maximum van 24 maanden.

Datum:.....

Naam deelnemer:.....

Handtekening:

.....

³ Afkomstig uit de handleiding integer onderzoek Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (2021).

In te vullen door de uitvoerend onderzoekers

- Ik heb de onderzoeksdeelnemers schriftelijk en mondeling (indien mogelijk) geïnformeerd over het onderzoek.
- Ik zal de resterende vragen van de onderzoeksdeelnemers over het onderzoek naar vermogen beantwoorden.
- De onderzoeksdeelnemers zullen van een eventuele voortijdige beëindiging van de deelname aan dit onderzoek geen enkele nadelige gevolgen ondervinden.

Datum:

.....06-04-2023.....

Naam onderzoekers:

.....Suzan America.....

.....Yentl Gerrits.....

Handtekening:

.....

Bijlage C: De interviewgids:

Bij een semigestructureerd interview is het belangrijk dat de vragen op een logische volgorde worden opgesteld. De eerste vragen zijn meestal inleidend, daarna volgen er diepere vragen en het interview wordt meestal beëindigd met een afsluitende vraag. Ook kan het waardevol zijn als je de geïnterviewden de mogelijkheid geeft zelf iets te vragen of toe te voegen over het onderwerp. Bij deze vorm van interviewen wordt de interviewgids vooral als leidraad gezien en niet als een strikt format. Dit met de reden dat er op die manier genoeg vrijheid ontstaat om mee te bewegen naar interessante richtingen. Let er wel op dat het interview niet te ver afdwaalt en er gebleven blijft bij het onderwerp, zodat alle antwoorden bruikbaar blijven voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen (Merkus, 2021).

Het interview zelf

Onderwerpen	Beginvraag	Trefwoorden
Carrière en drijfveer	Hoelang bent u al werkzaam als dramatherapeut?	werkzaam, kinderen, dramatherapeut, methode werkplek, groep/individueel
Emotieregulatie	Heeft u tijdens uw carrière veel Met emotieregulatie gewerkt.	emotieregulatie, carrière, methodes
Doelgroep	Hoe ziet deze problematiek bij kinderen tussen de zes en acht jaar eruit?	kinderen tussen zes en acht jaar, Emotieregulatieproblematiek,
DT methode	Welke methode zet u in bij deze doelgroep? (m.b.t ER)	Kinderen, emotieregulatie, Voorkeur, reden,
Poppenspel	Welke methode met poppenspel zet u in bij deze doelgroep?	Reden, werkzame elementen, soorten poppen
Vertelknuffel	Bent u bekend met de Vertelknuffel?	Sociale robots, werkzame elementen, voorkeur
Andere methodes/eigen Expertise	Wilt u nog iets anders kwijt over een werkzame manier van werken of andere therapeutische technieken?	Tips, eigen inbreng, doelgroep. Vertelknuffel.

Samenvatting van het gesprek: Hoe vond ik het gaan?

Afronding interview:

- Samenvatting van het gesprek, conclusie
- Evalueer: hoe vond de geïnterviewde het gesprek
- Bedanken

1. Naam van de interviewer(s):

Suzan America Yentl Gerrits

2. Doel van het Interview:

Informatie verzamelen aan de hand van expertise op het gebied van dramatherapie voor emotieregulatie voor kinderen tussen de zes en acht jaar.

3. Naam geïnterviewde en functie:

Wegens privacy redenen wordt de naam niet genoemd.
De functie van de geïnterviewde is dramatherapeut.

4. Onderwerp van het interview:

Dramatherapeutische methodes die ingezet worden in de behandeling van kinderen met betrekking tot emotieregulatie en het gebruik van poppen en poppenspel.

5. Onderzoekskader, de gegevens worden gebruikt voor ...:

Het afstudeer ontwerponderzoek.

6. Datum en plaats van het interview (afspraak):

Wordt nog nader bepaald.

7. Beoogde lengte/duur van het interview:

60 tot 90 minuten.

8. Inleidende vragen

-
- Hoelang bent u al werkzaam als dramatherapeut?
 - Hoeveel jaar daarvan is dat met kinderen geweest?
 - Kunt u een **drijfveer** benoemen waarom werken als dramatherapeut met deze doelgroep u aanspreekt?

9. De hoofdvragen of aandachtspunten (uitgeschreven):

-
- Heeft u tijdens uw **carrière** vaak met emotieregulatie gewerkt?
(Hoeveel jaar werkt u al met emotieregulatie in uw carrière?)
 - *Zoja; hoeveel jaar (en hoeveel daarvan met kinderen).*
 - Hoe ziet deze problematiek bij kinderen tussen de zes en acht jaar eruit?
 - *Wat valt u daarin het meeste op?*
 - *Zijn er specifieke aspecten waar je extra op moet letten bij deze doelgroep?*
 - *Welke therapeutische houding is passend om in te zetten bij deze doelgroep en waarom?*
 - *In de literatuur wordt **emotieregulatie** vaak in categorieën onderverdeeld zoals bijvoorbeeld spanningsregulatie of emotie bewustzijn (boosheid etc).
Werkt u daar ook mee tijdens de therapie of in voorbereidingen?*
 - *hoe werkt dat bij u? (welke theorie?) Welke vorm komt het meeste voor?*

- Welke dramatherapeutische methodes heeft u ingezet bij deze **doelgroep** (kinderen zes t/m 8 m.b.t. emotieregulatie)?
 - *Kunt u iets vertellen over deze methode*
 - *Waarom zetten u juist deze methode in?*
 - *Wat is het meest werkzaam element uit deze methode?*

Hoe zet u poppenspel in bij de behandeling van ER-problematiek?

- Hoe heeft u **poppenspel** ingezet bij deze doelgroep?
 - *Zoja: waarom en wat is het werkzame element?*
 - *Zoniet: waarom? En als u er één in zou moeten zetten, welke zou u dan inzetten en waarom?*
- Bent u bekend met de **Vertelknuffel SamBuddy**?
 - *Mogen wij hier u meer over vertellen (zoja, korte uitleg geven)*
 - *Zou u deze pop snel inzetten tijdens de therapie?*
Waarom wel of waarom niet?
 - *Zoja: met welke methode of werkvorm?*
 - *Als u deze pop zo ziet, wat lijkt u de meest werkzame elementen?*
(Uiterlijke vertoning, gebruik, structuur?)
 - *Zijn deze te combineren met dramatherapie?*

Welke vragen zijn belangrijk om te stellen vanuit de knuffel gericht op emotieregulatie

- Zijn er nog **andere methodes** die u heel toepasbaar vindt voor deze combinatie?
- Wilt u nog iets anders kwijt over een werkzame manier van werken of andere therapeutische technieken.
 - *Of over de doelgroep?*

Als wij het product gaan maken, wat mag er dan niet ontbreken?

10. Vervolgvragen:

Zie schuingedrukt

11. Belangrijke formulering:

12. Gespreksstrategie:

Non - verbaal doorvraagtechniek. Herhalen/samenvatten.
Rustige sfeer, in een vierkant plaats nemen.
Eerst onszelf voorstellen, vertellen waarom we dit interview gaan doen. Dan vragen of de geïnterviewde zichzelf wil voorstellen en daar dan verder op ingaan. Hoofdvrage stellen en daarop vervolgvragen stellen. Waardevrij, maar wel vragen wat haar waarde daarbij is.

13. Benodigde apparatuur of hulpmiddelen voor de registratie:

Mobiele telefoon met geluidsrecorder, pen en papier.

Bijlage D: Fragmentering en codering interviews

In deze bijlage wordt een stuk van een van de afgenomen interviews weergegeven. Op deze manier kan er gekeken worden naar hoe er gefragmenteerd en gecodeerd is. Wegens privacy redenen wordt maar een klein stukje van een van de interviews weergegeven.

<p>is een kind zo en wat ik net zei hij uh probeert zich zo aan te passen dus gewoon wel door hebben van oh nou kom ik bij die mevrouw en uh nou uh moet dit stoppen of zo. Of ja kan dit niet meer of mag dit niet meer, waardoor het effe duurt voordat ik dat kan zien.</p>	00.16.17	Aangepasgedrag kind	Observatie doelgroep	Doelgroep
<p>Ja en vaak vraag ik dan bijvoorbeeld aan ouders, hè want ik begin altijd met goh ja vertel eens wat ging al goed deze week en wat ging dan minder goed deze week? En dan: alles ging goed! Of zo en dan, nou dan weet ik eigenlijk al genoeg. Dus dan vraag ik zo van; o ja, volgende keer vraag ik even aan papa of mama van uh; en hoe vond jij uh? Ja vertel is iets wat er is gebeurd, want dan kan ik jou net iets beter helpen dan wanneer alles goed gaat.</p>	00.16.40	Vragen stellen	Interventie doelgroep	Doelgroep
<p>Ja en weet je en ik vertel dan ook vaak voorbeelden uit mijn eigen leven van ook bij mij gaat er altijd wel iets mis en iets wel goed, hè dus ik wil je ook een beetje helpen met.</p>	00.17.06	Voorbeelden eigen leven	Interventie doelgroep	Doelgroep
<p>dat geldt natuurlijk best vaak in therapie van uh uh, dan moet je t weer hebben over de dingen die niet goed gaan of zo. Waardoor ze ook er meer zijn of zo. Dus zolang ik maar doe alsof dat niet is, is het er niet. En dat ik denk dat wij dat als volwassene ook nog steeds regelmatig doen.</p>	00.17.31	Doen alsof er niks aan de hand is.	Therapeutische houding	Doelgroep

<p>Nou ik denk wel uhm uhm, ik vind dat mooi vanuit de schematherapie. Dat reparationing dus dat je die houding hebt van uh ik uhm ik ben, ben een beetje de de de goede moeder die uhm wel begrenst als het nodig is uh maar die je probeert te helpen en te steunen. Dus de de de ik sta altijd zo van uh weet je ik help jou om te exploreren en dus ga maar, ik heb er vertrouwen in dat je niet hebt, bijvoorbeeld met mijn spullen kapotmaakt of dat je dadelijk in dat hoekje zit of zo. En aan de andere kant kom maar als je t nodig hebt. Hè dus als je hulp nodig hebt,</p>	00.18.02	Schematherapie: reparationing	Therapeutische houding	Doelgroep
<p>want uit het ziet natuurlijk toch ook nog steeds wel vaak dat dat ik dan zie dat kinderen iets willen wat ze nog niet kunnen. Maar als ze dan toch maar blijven proberen, waardoor de frustratie alleen maar omhoog gaat.</p>	00.18.40	Emoties	Observatie doelgroep	Doelgroep
<p>In plaats van; ik ben hier ook, dus je kunt mij vragen om uh om je te helpen weet je zo uh. Dus dat is wel een beetje de ja de natuurlijke houding die ik uh vaak heb in therapie.</p>	00.18.59	Natuurlijke houding	Therapeutische houding	Doelgroep
<p>Ze op hun donder geven.</p>	00.19.11	Wat niet werkt	Interventie doelgroep	Doelgroep

Bijlage E: Uitgebreide uitkomsten deelvragen

Deelvraag 1: Welke emotieregulatie technieken worden door therapeuten en psychologen ingezet bij kinderen tussen de zes en acht jaar?

De technieken die beschreven worden onder deelvraag 1 komen uit verschillende trainingen en methoden. Om een overzicht te maken hoe ze worden ingezet, worden de trainingen en methoden onder dit kopje beschreven om ze te verduidelijken. In de resultaten zullen de benoemde werkvormen en technieken weer gekaderd worden.

Emotion-based program, EBP (Izard et al., 2008)

Het emotie gebaseerde programma (EBP) is ontwikkeld voor jonge kinderen. Het doel van het programma is om kinderen te leren hoe je emoties kan reguleren, begrijpen en vergroten, aangepaste emoties in te zetten en disfunctioneel gedrag te verminderen (Izard et al., 2008). Na het deelnemen aan het programma vertoonden veel kinderen een grote toename aan kennis over emoties en emotieregulatie. Daarnaast is er een sterkere daling van negatieve emotionele uitingen, angstig en depressief gedrag en agressie waargenomen bij de kinderen (Berking, 2017). Binnen EBP leert het kind verschillende cognitieve technieken van emotieregulatie te koppelen aan een gevoel en/of emotie van hun eigen emotieschema's (Hagesteijn, 2004).

De interventies van het programma die worden ingezet zijn: poppenspel, het spelen van spelletjes waarbij emotie-expressies worden ontdekt en gekoppeld, interactief lezen van emotie-verhalen en praten over gevoelens. De techniek die wordt ingezet is zichzelf vasthouden, waarbij het kind zichzelf stevig omhelst en drie keer diep in- en uitademt. Vervolgens worden er woorden gegeven aan de gevoelens en gedachten die ervaren zijn (Izard, 2001).

Stop4-7 Kindtraining (De Mey en Braet, 2011).

De Stop4-7 Kindtraining is een behandelprogramma van tien bijeenkomsten. De training richt zich vooral op de emotieregulatie van jonge kinderen (vier tot zeven jaar), die kampen met gedragsproblemen en de wijze waarop hun ouders hiermee omgaan. Kinderen leren hierbij emotieregulatievaardigheden en sociaal-cognitieve vaardigheden (Selman, 1980). Zoals het herkennen en benoemen van gevoelens, deze bewust waarnemen, het doelgericht reguleren door middel van ontspannen, problemen aanpakken en oplossen (De Mey en Braet, 2011).

Binnen de training worden de volgende oefeningen en technieken ingezet:

- Het leren kennen van de vier basisemoties: Blij, verdrietig, boos en bang.
- Aanspannen en ontspannen van het lichaam (vuisten ballen en ontspannen).
- Ademhalingsoefeningen
- Werken met verhalen
- Het gebruik van spiegels en spiegelen
- De gevoelsthermometer
- Het gebruik van prenten om gevoelens zichtbaar te maken.
- Rollenspel fysiek of met Playmobil poppetjes om situaties uit te spelen, te onderzoeken en op te lossen.

Training Emotionele Competenties TEC (Berking, 2017)

Volgens Mayer en Salovey (1997) is emotionele competentie "het vermogen om emoties waar te nemen, op te wekken (om in te zetten bij het denken), te begrijpen, te reflecteren en te reguleren om emotionele en intellectuele ontwikkeling te bevorderen. Om emotioneel competent te zijn, moet iemand beschikken over de basis van emotionele reactiepatronen en het vermogen hebben om deze (wanneer nodig) voldoende aan te passen (Meerum-Terwogt, 2003). De emotionele reactiepatronen komen voort uit de basisprincipes van de cognitieve emotietheorie, die onderscheid maakt tussen het emotionele kernsysteem en het controlesysteem (Kleyweg, 2012). Volgens de basisprincipes van de cognitieve emotietheorie kan problematisch gedrag worden beschreven door een disbalans in het functioneren van beide systemen. Mensen hebben verschillende temperamenten. Dergelijke verschillen in aanleg bepalen in welke mate de emotionele programma's van het kernsysteem worden beïnvloed. Zowel een onderactief als een overactief kernsysteem kan problemen veroorzaken (Tomeas, 2002). Wanneer dit niet het geval is, kan er getraind worden met emotionele competenties, via Training Emotionele Competenties (TEC)

(Berking, 2017a). Binnen de TEC wordt er gewerkt aan zeven basiscomponenten, namelijk:

1. Spierontspanning
2. Ademhaling en ontspanning
3. onbevooroordeelde waarneming
4. accepteren en verdragen
5. zelf ondersteuning
6. Analyseren
7. Reguleren

De training bestaat uit ademhalingsoefeningen, ontspanningsoefeningen, waarnemingsoefeningen, uitspelen van gevoelens en gedachten, bespreken hoe anderen jou zien en hoe je jezelf ziet. De oefeningen worden per basiscomponent aangepast en met psycho-educatie onderbouwd (Berking, 2017).

Window of Tolerance (Siegel, 1999)

De Window of Tolerance is een raamwerk waarin het vermogen om met emoties en met stress om te gaan, wordt weerspiegeld. Wanneer iemand in zijn raamwerk zit, is diegene in staat zijn emoties te reguleren en goed met stress om te gaan. Dit noemen we Optimum Arousel (Normaal). Gaat iemand buiten zijn raam door bijvoorbeeld te veel stress, dan kan iemand overspoelt raken met emoties, dit noemen we Hyper Arousel (overprikkeld). Wanneer iemand verlamt en daarbij te weinig of geen emoties meer voelt of ervaren noemen we dit Hypo Arousel (onderprikkeld). Bij sommige mensen, zoals getraumatiseerde mensen, is hun raam kleiner dan een gezond functionerend iemand. De Window of Tolerance kan daarom een goede tool zijn tijdens de therapie om inzicht te krijgen in iemands emotieregulatie (Speekenbrink, 2017). Er worden verschillende technieken ingezet om het raamwerk van iemand weer te vergroten. Om dit te kunnen doen moeten eerst de volgende stappen worden ondernomen namelijk:

- Herkennen van spanning, emoties herkennen en onder woorden brengen
- Onderzoeken van spanning en triggers
- reguleren van spanning

De technieken die hiervoor worden ingezet zijn onder andere: ontspanningsoefeningen, ademhalingsoefeningen, de vier basisemoties leren kennen, ondervinden en mee spelen, gedachten uitdagen door ze bijvoorbeeld proberen te veranderen of verplaatsen, een gebeurtenis uitschrijven of nagaan door een vijf G-schema te maken (Gebeurtenis, Gedachte, Gedrag, Gevoel, Gevolg).

Deelvraag 2: Welke dramatherapeutische methodes worden ingezet voor emotieregulatie bij kinderen tussen de zes en acht jaar

Uit onderzoek van, Aerts et al., (2011) blijkt dat de meest voorkomende behandelvragen en doelen binnen dramatherapie, bij de doelgroep kinderen, zijn gericht op de emotieregulatie. Er zijn verschillende modules, methodes, werkvormen en technieken opgesteld voor kinderen tussen de zes en de acht jaar om hen te helpen bij deze problematiek. In dit hoofdstuk beschrijven wij alle relevante dramatherapeutische methodes, gericht op de doelgroep en de problematiek.

Dramatherapie

In dramatherapie kunnen spelvormen zoals; improvisatiespel, rollenspel (realistisch of in de fantasie), poppenspel en verhalen maken, worden ingezet om vorm te geven aan gebeurtenissen, gevoelens, behoeften en gedachten van mensen (Smeijsters, 2008). Dramatherapie richt zich met name op emotionele problemen en expressie (Cleven, 2003). Door het aanbieden van verschillende werkvormen wordt er een beroep gedaan op de gehele persoon, zowel psychisch als fysiek.

Rekwisieten (zoals o.a. poppen en blokken) hebben hierin een groot aandeel. Normen en waarde kunnen hierdoor onderzocht, getoetst of veranderd worden (Cimmermans, 1992).

Dramatherapie is bij veel doelgroepen inzetbaar, zo ook bij kinderen. Bij kinderen is poppenspel een veel gebruikte interventie, omdat deze spelvorm hulp biedt bij communicatieve vaardigheden (De Gruijter, 2013). Stuyvaert (2010) beschrijft dan ook hoe poppen kunnen bijdragen bij de verwerking van sterke emoties zoals pijn, verdriet en verlies en hoe poppen ervoor zorgen dat kinderen hun gevoelens beter leren (h)erkennen, benoemen en uiten. Poppen hebben binnen dramatherapie vaak een positieve werking. De sociale robot SamBuddy is in principe ook een pop en daardoor wellicht goed te combineren met poppenspel.

Development Transformation (DvT) (Johnson et al., 1992)

Development Transformation, ook wel DvT genoemd, is een methode binnen dramatherapie die wordt toegepast op improvisatie en spel. In DvT wordt er een playspace (speelruimte) gecreëerd, waarin de cliënt gevraagd wordt om geluiden, beelden, scènes en bewegingen uit te spelen die ontstaan uit eigen gedachten en gevoelens op dat moment (Johnson, 2009). Door het inzetten van DvT kun je andere ontmoeten in het spel, met andere spelen, tegen anderen ingaan en enkele ‘vastzittende’ patronen, gevoelens, gedachten en emoties onderzoeken, verkennen en uiteindelijk misschien loslaten of leren reguleren. Hierdoor leren cliënten nieuwe alternatieven, inzichten of gedrag die ze kunnen toepassen in ‘echte’ situaties (Reynolds, 2011). De therapeut is binnen de playspace voortdurend gefocust op de cliënt en zijn kwetsbaarheid en anticipeert zich steeds op hetgeen wat zich voordoet. De therapeut interenieert en daagt de cliënt uit om naar nieuwe manieren van kijken, uiten, reguleren en handelen te zoeken en deze uit te proberen (DvT Nederland, z.d.). Ook ontstaan er continue transformatie en linkjes tussen (instabiele) thema's en het gespeelde spel, zelfs al bij jonge kinderen. Om deze redenen is DvT niet alleen geschikt voor adolescenten en volwassenen maar ook voor kinderen. Het enige verschil is dat binnen DvT voor kinderen, het spel op kindniveau wordt gespeeld (Johnson 2009).

Kinderen tussen de zes en acht jaar verwerken veel informatie, gedrag en gevoelens, vooral spelenderwijs. Binnen DvT kunnen ze nieuwe en oude informatie exploreren, onderzoeken, veranderen, verwerken en leren uiten op adequate manier. Daarnaast zorgt DvT voor minder stress, omdat DvT veel distantie biedt. Kinderen mogen via spel hun impulsen volgen, waardoor (onbewuste) gevoelens en gedachten, vanzelf in spel tot uiting komen (Pitre et al., 2016). De therapeut ondersteunt de cliënt in de playspace om naast thema's te exploreren, ook op zoek te gaan naar kwaliteiten en deze verder te ontwikkelen. Dit kan leiden tot het beter herkennen en differentiëren (onderscheid maken) van gevoelens en het vergoten en behapbaar maken van hun repertoire. Op die manier leert het kind er uitdrukking aan te geven, wat kan leiden tot een verbeterde emotieregulatie (Willemsen, 2014).

Het werken met sprookjes (Tuender, 2009)

Het werken met sprookjes is een methode die sprookjes gebruikt als metafoor voor bepaalde problematieken. Op deze manier zijn zij inzetbaar in zowel groepen als individuele therapie. De sprookjes kunnen binnen dramatherapie zowel voorgelezen als uitgespeeld worden. Door het uitspelen van de scènes van een sprookje kunnen onbewuste processen bewust worden. Daarnaast kunnen zij door de fantasie en beleving van het spel, in aanraking komen met persoonlijke thema's. Dit beïnvloedt de emotionele ontwikkeling (Tuender, 2009). Het werken met sprookjes bevat vijf fasen:

- **Fase 1: Kennismaken. Het lievelingssprookje wordt voorgelezen.**
- **Fase 2: Ontdekken. Het ontdekken van belangrijke thema's in het spel.**
(Het sprookje wordt nagespeeld. De cliënt speelt zelf de hoofdrol uit het sprookje.)
- **Fase 3: Verdiepen. Belangrijke scènes verbinden met het echte leven.**
(Scènes die van betekenis zijn, worden vergeleken met thema's uit het echte leven.)
- **Fase 4: Verwerken. Persoonlijke thema's exploreren en bewerken.**
(De oorzaak van het gedrag en gevoel wordt onderzocht en er wordt gekeken naar hoe deze kunnen veranderen)
- **Fase 5: Afronden. Een nieuwe versie van het lievelingssprookje.**
(Kijken naar hoe het inzicht een plaats kan nemen in het dagelijks leven.)

Door een sprookje uit te spelen en door de beleving en fantasie van het spel te gaan kunnen innerlijke processen naar buiten gebracht worden. Hierdoor kan er gereflecteerd worden op deze processen en/of persoonlijke thema's. Dit beïnvloedt de emotionele ontwikkeling en de emotieregulatie (Finck et al., 2013). Doordat een sprookje huiselijk en eenvoudig van aard is, stelt het geen eisen aan toehoorders. Door die reden hebben zelfs kleine kinderen het gevoel dat ze op een bepaalde manier moeten handelen en voelen ze zich nooit minder waardevol. Een sprookje werkt geruststellend en stelt geen eisen, biedt hoop en belooft een gelukkige afloop (Tuender, 2009). Binnen het gebruik van sprookjes met kinderen, worden de fases aangepast. Persoonlijke thema's worden minder lang besproken en worden juist splenderwijs onderzocht en eventueel veranderd.

Mijn moeder is een tijger (De Gruijter, 2013)

Binnen deze methodiek wordt er gebruik gemaakt van dierenhandpoppen. Het werken met handpoppen biedt binnen de therapie structuur en veiligheid (De Gruijter, 2013). Binnen deze methodiek, kiest het kind een dier voor elk persoon uit zijn gezin. Vervolgens kiest hij er een voor zichzelf en een voor de therapeut. De therapeut vraagt bij iedere dier aan het kind, hoe het dier heet, waar hij woont en hoe een dag uit het leven van dat dier eruit ziet. Uiteindelijk verzint het kind een verhaal, waarin de dieren gespeeld worden. Het kind mag zelf kiezen welke dieren hij zelf wilt spelen en welke de therapeut moet spelen. Binnen deze methodiek, wordt er zichtbaar wat de gezinsdynamiek en gezinsfactoren zijn (De Gruijter, 2013). De methode kan ook met het hele gezin gedaan worden. Wanneer dat gebeurt, kiest ieder gezinslid een eigen dier, zoals hij of zij nu binnen het gezin is en een dier in hoe hij of zij graag zou willen zijn binnen het gezin. Binnen deze methodiek wordt er gespeeld in plaats van gepraat. De Gruijter (2013) benoemt dat het werken met dierenhandpoppen van waarde is omdat de dieren elk hun eigen kenmerken en karaktereigenschappen hebben waardoor ze gemakkelijker te gebruiken zijn, zowel voor kind als volwassenen.

Monster Boos en Betsy Bang (De Gruijter, 2020)

Monster Boos is een dramatherapeutische methode ontwikkeld door Emilia de Gruijter (2020). De methode is ontwikkeld om kinderen en jongeren met agressieregulatie problematiek te helpen (Buiting, 2017). De methode gaat ervan uit dat we allemaal een ‘Monster Boos’ in ons hebben. Het monster wordt beschreven als een vriend, die je helpt wanneer nodig. Zo komt het monster voor je op, maar wordt hij soms ook zo boos, dat hij niet meer helpend is. Het is de bedoeling dat we de baas blijven over onze monsters (Buiting, 2017), zoals bij ‘Monster Boos’ of bij ‘Betsy Bang’ het doel is. Bij ‘Betsy Bang’ gaat de module hetzelfde in zijn werk, alleen ligt dan de focus op de emotie; angst en het reguleren van deze angst. De methode bestaat uit drie fases;

Fase 1: Het leren kennen van ‘Monster Boos’.
Fase 2: Het in fantasie spelen met ‘Monster Boos’.
Fase 3: Het opdoen van positieve ervaringen door situaties over de boosheid uit het dagelijks leven uit te spelen
(De Gruijter & Geijsberts, 2021).

Een kenmerkend aspect van deze methode is dat de boosheid vooral geëxternaliseerd wordt. Door actie-methoden die ingezet worden in de module kan de boosheid losgekoppeld worden van de cliënt. Door dit te doen krijgt de cliënt weer lucht en kan hij met een ander oog naar de problemen en boosheid kijken (Ihlen, 2016). Belangrijkste interventies/ therapeutische technieken bij deze methode zijn, volgen, meebewegen en afstemmen.

De grondhouding van deze methode is een oordeelvrije houding.

Playback theatre/ terugspeeltheater (Fox & Salas, 1975)

Playback theatre, vertaald naar terugspeeltheater, is een interactieve vorm van improvisatietheater. Deelnemers vertellen hun eigen (persoonlijke) verhaal en deze wordt ter plekke gespeeld. Salas (1983) benoemt dat het vertellen van (persoonlijke) verhalen een belangrijke menselijke basisbehoefte is. Het zorgt voor identiteit en een plek in de wereld. Met deze methode wordt ‘het gesprek aan gaan’ gestimuleerd. Daarnaast krijgt de cliënt inzicht in zijn eigen situatie, neemt hij actief deel aan de situatie van anderen en wordt de cliënt aangezet tot zelfexpressie (Haarsma, 2011). Terugspeeltheater wordt ingezet bij verschillende doelgroepen, zoals kinderen die emotioneel ontregeld zijn (Salas, 2009).

De drie bepalende elementen van terugspeeltheater zijn:

- A: Het (persoonlijke) verhaal (de inhoud van wat er gespeeld wordt).
- B: De vorm (een rituele esthetiek).
- C: De context van het verhaal.

In het boek van Kaduson en Schaefer (2001), wordt beschreven dat deze methode al gebruikt wordt bij kinderen vanaf vijf jaar die te maken hebben of hebben gehad met rouw, trauma, of chronische ziekten. De verhalen die terug gespeeld worden brengen dingen in perspectief en verduidelijken herinneringen. Daarnaast worden de kinderen geconfronteerd met het trauma of persoonlijk thema, zonder dat het opnieuw beleefd wordt en kunnen on-afgemaakte dingen afgesloten worden. Terugspeeltheater is daarom een tedere, en zachte manier om pijn en emoties van (jonge) kinderen inzichtelijk en bespreekbaar te maken, zonder dat het kind pijn gedaan wordt of gehertraumatiseerd wordt (Ford, 2010).

Six part story method (Lahad, 1992)

De six part story method is een methode van werken met verhalen, die ontworpen is om te onderzoeken op welke manieren iemand omgaat met lastige situaties. Gaat iemand bijvoorbeeld meteen in de aanval, vermijdt hij liever de situatie of pakt hij het juist aan? Zwakke maar vooral ook sterke kanten worden via deze methode inzichtelijk gemaakt. Via deze methode leer je kijken naar oude en nieuwe manieren van omgaan met lastige situaties (Lahad, 2012). Op een vel papier worden zes plaatjes getekend of geschetst, deze worden vervolgens besproken en eventueel uitgespeeld, persoonlijke thema's komen hierin naar voren. Door het uitspelen kan het verhaal veranderen en kan de cliënt zo oefenen met nieuwe manieren van omgaan met lastige situaties.

In elk plaatje moet het volgende staan:

- Plaatje 1: Een (fantasie)held die je aanspreekt
- Plaatje 2: Een taak of missie van die held
- Plaatje 3: Iets of iemand die de held kan helpen om zijn taak te volbrengen
- Plaatje 4: Een obstakel. Iets of iemand die in de weg staat bij de vervulling van de taak
- Plaatje 5: Hoe de hoofdpersoon afrekent, er voorbij/omgaat met het obstakel.
- Plaatje 6: Hoe gaat het verder? Eindigt het verhaal hier?

Stad van axen (Ferdinand Cuvelier 1976)

In de methode: 'Stad van Axen', gebaseerd op de Roos van Leary van Timothy Leary (Leary, 1957), wordt gebruikgemaakt van het 'Stad van Axen model', die vooral ingezet wordt bij kinderen. Dat komt doordat het gebruik van de dieren binnen het model voor meer houvast en eenvoud zorgt dan de benamingen binnen de Roos van Leary (Coenen, 2011). De methode wordt voornamelijk ingezet om interactie en sociale vaardigheden, zoals het omgaan met emoties en conflicthantering, te bevorderen en te ondervinden. In dat model worden tien dieren afgebeeld die gebaseerd zijn op zes menselijke interactiestijlen. Ieder dier heeft eigenschappen die belangrijk zijn voor de interactie (Cuvelier, 2008). Er zijn twee kanten bij de 'Stad van Axen'; de gezonde stijl van reageren en de ongezonde stijl. Binnen de dramatherapie kan er door middel van rollenspel, deze verschillende kanten aangenomen worden, om zo het gedrag zichtbaar te maken en er mee geoefend kan worden (Maas, 2013). Van oorsprong is deze methode een interactie-methode, maar het wordt ook vaak ingezet op emotieregulatie om naast het gedrag wat zichtbaar wordt, ook de onderliggende emoties en gevoelens besproken kunnen besproken worden via dit model (Cuvelier, 2011).

Stop-Denk-Doe methode (van der Stel, 2004)

De stop-denken-doe methode is een methode die uit de cognitieve gedragstheorie komt. De cognitieve gedragstheorie brengt de relatie tussen gedrag, gedachten en gevoelens in kaart (van der Stel, 2004). Bij deze methode staat zelfregulatie centraal. Zelfregulatie betekent de controle op het bewustzijn van gedachten, gedrag en emoties (McClelland, 2010).

Het is letterlijk stil zetten van de situatie (Stop), erover nadenken, wat gebeurde er nu eigenlijk (Denk), en vervolgens te kijken hoe opnieuw te handelen (Doen) (Hoornick, 2017). Binnen dramatherapie maken we veel gebruik van rollenspel. In rollenspel kun je oefenen met deze methode, door bijvoorbeeld in spel een eerste impuls uit te stellen, erover na te denken en er vervolgens pas op te reageren. Zo leren kinderen omgaan met verschillende emoties en gedrag en leren ze hun grenzen aan te geven (Vaktherapie, 2023).

Storytelling, storymaking

Bij storytelling wordt er een bestaand verhaal verteld en uitgespeeld. Bij storymaking wordt er een verhaal ter plekke gemaakt met een groep of individueel (van Langevelde, 2012). Een verhaal geeft veiligheid en distantie. De emotionele lading van een probleem kan door middel van het vertellen van een verhaal verminderen en dat maakt verwerking van emoties mogelijk. Een verhaal kan ervoor zorgen dat er een bepaalde sfeer gecreëerd wordt, waarin het kind wordt uitgenodigd om mee te fantaseren over het onderwerp, de personages en de verhaallijn. Hierdoor krijgt het kind de kans om te ontspannen, krijgt hij meer ruimte voor overzicht en krijgt hij de kans om zijn eigen verhaal te vertellen (Kerseboom, 2004). Door het spelen leert het kind zijn verhaal te doen, anders tegen zijn werkelijkheid aan te kijken en te oefenen met nieuw gedrag (Kersenboom, 2004). Door het maken van opstellingen, beelden en improvisatie-en-rollenspel kan er geëxperimenteerd worden met uitkomsten van de verhalen (Ihlen, 2016).

Binnen storytelling wordt er bij kinderen vaak gebruikgemaakt van traditionele verhalen. Traditionele verhalen zijn verhalen waarin altijd een les of moraal zit. Deze verhalen hebben een duidelijke structuur: begin, midden en eind. Door het gebruik van traditionele verhalen leren kinderen over de consequenties van bepaald handelen. Daarnaast helpt het gebruik van traditionele verhalen om de co-complexiteiten van menselijk gedrag te begrijpen en emoties te herkennen en te onderzoeken (Crimmens, 2006). Wanneer een kind erkenning ervaart, door het delen en eventueel spelen van een, of zijn eigen verhaal, voelt het kind zich gehoord en begrepen. Hierdoor leert het kind zelf stil te staan bij zijn gevoelens, emoties en gedachten (Kerseboom, 2004). Door gebruik te maken van distantie binnen het gebruik van storytelling en storymaking, kan het kind zijn eigen emoties weergeven en eventueel leren reguleren (Landy, 1994). Storytelling-en-making kan binnen dramatherapie op veel manieren ingezet worden; door een verhaal of sprookje voor te lezen, zelf een verhaal te schrijven, een verhaal ter plekke verzinnen en het uitspelen, of je eigen verhaal vertellen. Binnen deze methode heeft de therapeut een open houding en een stimulerende rol. Hij nodigt de cliënten binnen storytelling-en-making uit om te fantaseren. Hij accepteert daarbij alle inbreng als waarheid en gaat daarbij luisterend en accepterend te werk. Daarnaast bewaakt hij de helderheid van het verhaal en creëert hij een duidelijke en veilige sfeer (Finck et al., 2013).

Zachtjes Balen met Toontje Schildpad (Hell et al., 2019)

Zachtjes balen met Toontje Schildpad is een aanpak waarbij de therapeut een schildpad handpop speelt. De schildpad heet Toontje. Toontje is een is oprecht en nieuwsgierig naar ouders en kinderen en hun intenties. Toontje heeft een compassievolle houding en is blij dat hij niet als enige met frustraties zit. Toontje heeft hetzelfde meegemaakt en kan zich daarom goed inleven in de ouder en het kind. Toontje is ontwapenend. Ouders en kinderen voelen zich gezien, hun behoeften en gevoelens worden gezien en gevalideerd. Toontje is een distantie techniek. Via Toontje durven kinderen makkelijker en beter lastige onderwerpen te bespreken. Spelenderwijs ontstaan er gesprekjes over de moeilijke onderwerpen. Toontje is in eerste instantie bedacht voor kinderen en mishandelde moeders die in het blijf van mijn lijf zijn geplaatst. Toontje wordt tegenwoordig ook veel ingezet als een techniek om emoties te reguleren. Zo is er de boosheidsthermometer ontwikkeld om 'verstandig baalgedrag' te ontwikkelen. Door het gebruik van de thermometer, samen met Toontje, worden beelden en woorden gebruikt om het boze gedrag een naam te geven en om gewenst boos gedrag eerder te herkennen en te bekrachtigen. Met behulp van de boosheidsthermometer kunnen woorden en beelden gebruikt worden voor concreet gewenst boos gedrag, waardoor dit gewenste gedrag eerder herkend en bekrachtigd wordt (Hell et al., 2019).

Bijlage G: informatie onderzoek SamBuddy.

Casestudy SamBuddy

In de casestudy “a trustworthy robot buddy for primary school children” van Smakman et al., (2022) is onderzocht of humor, intonatie en gender een rol spelen in het krijgen van vertrouwen bij kinderen in sociale robots zoals SamBuddy. Daarnaast is onderzocht of sociale robots het stressniveau van kinderen in het basisonderwijs kunnen verminderen. Aan dit tweedelig onderzoek hebben in totaal 175 kinderen tussen de drie en zes jaar meegedaan en werd de eerste versie van de Vertelknuffel SamBuddy gebruikt. Voor het experiment werd de SamBuddy geprogrammeerd met vijf verschillende dialoog opties; spontaan vrouwelijk en mannelijk, monotoon vrouwelijk en mannelijk, en humoristisch vrouwelijk. De dialoog bestond uit een introductieregel, gevolgd door negen dialoogvragen. Hieruit bleek dat de kinderen het meest vertrouwen hadden in de monotone vrouwenstem en het minst in de humoristische vrouwenstem. De humoristische versie bleek namelijk een negatief effect op het vertrouwen van de kinderen te hebben, wat voor het Smakman (2022) als een verrassing kwam, omdat uit andere onderzoeken vaak blijkt dat humor en vertrouwen wel degelijk hand in hand gaan (Hampes, 1999). Wel was het verschil in vertrouwen in zodanige mate dat er niet gesproken kan worden over een significante invloed van geslacht op de betrouwbaarheid van de SamBuddy.

Om het effect van de SamBuddy zo goed mogelijk in kaart te brengen, werd naast een gesprek met de SamBuddy, ook een muziek interventie door muziektherapeuten gegeven aan kinderen, waarbij er voor en na de interventie en gesprek comfortniveaus werden opgenomen. Hieruit kwam naar voren dat het vermogen om stress te verminderen bij de kinderen via de SamBuddy net zo effectief bleek te zijn. Daarnaast kwam ook naar voren dat de ervaringen met de robot geen significant effect hadden op de verandering van het comfortniveau van de kinderen, alleen dat de kinderen wel op hun gemak leken te zijn bij de robot, omdat er veel gelachen werd door hen. Desalniettemin blijft de belangrijkste uitkomst van dit experiment dat kinderen over het algemeen een hoog vertrouwensniveau hadden in de SamBuddy, ongeacht de kenmerken. Het vertrouwen in de SamBuddy komt, volgens Stower et al., (2021) voornamelijk overeen met het idee dat sociaal vertrouwen waarschijnlijk wordt beïnvloed door deze robotkenmerken. Wat wil zeggen dat robots die speciaal ontwikkeld zijn om sociale en emotionele steun te bieden aan kinderen, zoals SamBuddy, niet perse baat hebben bij menselijke kenmerken.

Artikel: interview Team Vertelknuffel SamBuddy

In het artikel van Ebbinge (2023) wordt Team Vertelknuffel SamBuddy geïnterviewd over de Vertelknuffel en wordt benoemd waarom Postel koos voor het uiterlijk van een walvis voor de Vertelknuffel. Hij benoemt dat de walvis groot genoeg is om op schoot te nemen en omarmd te worden. Daarnaast nodigen zijn vinnen uit om aan gefriemeld te worden en is er gekozen voor een zacht velletje voor de knuffel, omdat de meeste kinderen dit een fijne stof vinden (Postel, 2023). Verder werd er in het interview de toegankelijkheid, veiligheid en betrouwbaarheid belicht van de Vertelknuffel omtrent privacy. Dit komt doordat het kind zelf de keuze heeft om de ‘opnamen knop’ te gebruiken, zodat een vertrouwenspersoon het terug kan luisteren. Vervolgens zijn deze opnames alleen door de vertrouwenspersoon, via de app terug te luisteren. Tenslotte is deze app niet op de wifl aangesloten en daardoor niet af luisterbaar (Ebbinge, 2023).

Onderzoek naar knuffels in het algemeen:

De Britse kinderarts Donald Winnicott (1958) beaamt ook dat kinderen troost en veiligheid halen uit knuffels en dat wanneer een vertrouwenspersoon niet in de buurt is, een kind vervanging kan zoeken in een knuffel. In een recent artikel van M. Sarner (2018) wordt dit nog steeds beaamt. Daarnaast leren kinderen zelfstandigheid door het hebben van een knuffel en blijkt uit het onderzoek van Smakman, et al., (2023) dat een kind ook meer durft te zeggen, wanneer hij een knuffel bij zich heeft. Daarnaast is een knuffel geduldig, oordeelt hij niet en praat hij niet ongewenst terug, waardoor knuffels een veilig gevoel geven aan kinderen (Ebbinge, 2023).

Bijlage H: Informatie respondenten + overzicht resultaten uit interview.

Respondent A:

Respondent A (hierna genoemd als A) is een dramatherapeut die al meer dan vijfendertig jaar in het vak zit en daarvan ongeveer dertig jaar met kinderen heeft gewerkt. Tijdens haar carrière heeft ze op verschillende plekken gewerkt zoals; de volwassen psychiatrie, een internaat van jongeren, een cluster vier school en GGZ-jeugdzorg. Daarnaast heeft respondent A ook al vijfendertig jaar haar eigen praktijk, is ze al meer dan vijftien jaar docent op een hogeschool en werkt ze ook als geregistreerd supervisor schematherapie. Tenslotte heeft ze ook veel onderzoek en literatuur geschreven over het vakgebied en meerdere methodes/werkvormen ontwikkeld.

Respondent B:

Respondent B (hierna genoemd als B), is een dramatherapeut en supervisor met meer dan vijfendertig jaar ervaring in het vak. Daarnaast heeft B de mentally based family therapy opleiding en de hechtingsgerichte systeemtherapie afgerond. Ze werkt en heeft gewerkt in het begeleiden van kinderen, ouders en professionals, in het speciaal onderwijs, kinderpsychiatrie en huiselijk geweld opvanghuizen. Ze heeft verschillende methodes en programma's ontwikkeld die ouders en kinderen adequaat leren om te gaan met frustratie en boosheid. Ze geeft daarnaast ook trainingen in het werken met de methodes die ze heeft ontwikkeld en supervisie. Ze heeft een uitgebreide ervaring in het werken met drama, improvisatie, clownerie en oplossings-en-hechtingsgericht werken.

In tabel 4 worden de methoden en technieken weergegeven die besproken zijn binnen de interviews. Het overzicht is gestructureerd aan de hand van de naam van de methodes en technieken, met het doel, subdoel, en de therapeutische houding.

Tabel 4

Gegevensoverzicht resultaten interviews

Respondent	Methode, techniek, interventie	Materiaal	Doel	Subdoel	Therapeutische houding
A	Monster Boos Betsy Bang (methode)	kleurpotloden, papier	Agressieregulatie problematiek verminderen Angstregulatieproblematiek verminderen Observatiemethode	Controle creëren bij het kind over zijn gedrag Distantie creëren	Ondersteunend Re-educatief Afstemmen Veiligheid bewaken Volgen
	Limited Reparenting (schematherapie interventie)	-	Aanvullen gemiste emotionele basisbehoefte	Duidelijke grenzen stellen Vertrouwen en steun geven	Ondersteunend Structurerend Oordeel vrij
	Mijn moeder is een tijger (Methode)	Dierenhandpoppen	Zichtbaar krijgen wat de gezinsdynamiek en gezinsfactoren zijn Inzicht krijgen in hoe het kind zichzelf binnen het gezin ziet Observatiemethode	Ontwikkelen van taal en communicatieve vaardigheden Ontwikkelen van het zelfbeeld Distantie creëren	Ondersteunend Structurerend Afstemmen Veiligheid bewaken
	Doorvragen over de gesteldheid. (Techniek) In de vorm van: - ouders betrekken + Reden geven. - Eigen gepaste voorbeelden geven.	-	Observatie Sociaal gewenst gedrag verminderen.	De cliënt gezien en gehoord laten voelen Erachter komen waarmee je de cliënt kan helpen	Oordeel vrij Ondersteunend Empathisch confronterend Spiegelen

	<p>Actieve ontspanning (interventie)</p> <p>Bijvoorbeeld In de vorm van: - Dansen op muziek</p> <p><i>* Of de werkvormen:</i> - De Hooligan - Fruitschelden - Kussen gooien. - Geleide improvisatie</p>	<p>Eventueel sport accessoires (bal, touw ect.)</p>	Spanningsregulatie	<p>Spanning oproepen</p> <p>Activeren</p> <p>Met spanning om leren gaan</p> <p>Uit je hoofd in je lichaam</p> <p>Ontspanning</p>	<p>Activerend</p> <p>Ondersteund</p> <p>Enthousiasmerend</p> <p>Structurerend</p>
	<p>Rustgevende/mentale Ontspanning</p> <p>Bijvoorbeeld in de vorm van: - Meditatie - Geleide fantasie - Mindfulness oefeningen met zintuigen "Object beschrijven" of "Spaghetti"</p>	-	Spanningsregulatie	<p>Ontspanning</p> <p>Spierspanning oproepen en leren loslaten + herkennen</p> <p>Met spanning om leren gaan</p> <p>Fantasie en verbeelding stimuleren</p> <p>Concentratie</p> <p>In het hier en nu komen.</p>	<p>Ondersteunend</p> <p>Structurerend</p>

** Deze werkvormen komen niet uit het interview zelf, maar zijn afkomstig uit het boek; dramatherapie voor volwassenen; werkvormen verdeeld in transdiagnostische factoren (Gouwentak et al., 2021). Uit het hoofdstuk "Arousal", waar spanningsregulatie oefeningen worden toegelicht.*

B	<p>Piep en Pats! (Methode)</p> <p>Een methode waarbij het kind in de rol van deskundige wordt gezet en "Piep en Pats" moet helpen bij het oplossen van hun sociale problemen.</p>	<p>Prenten, handpoppen</p>	<p>Het adequaat dragen van frustraties.</p> <p>Het versterken van sociaal-emotionele vaardigheden.</p>	<p>In samenspel met anderen adequaat kunnen handelen op sociaal-emotioneel gebied.</p> <p>Distantie creëren.</p> <p>Oefenen via rollenspel</p> <p>Mentaliseren</p>	<p>Ondersteunend</p> <p>Afstemmend</p> <p>Ontwapenend</p> <p>Enthousiasmerend</p> <p>Kalmerend</p>
	<p>Zachtjes balen met Toontje schildpad (Methode)</p>	<p>Toontje Schildpad</p> <p>Gevoelsthermometer met prenten en kleuren</p>	<p>Het leren reguleren van boosheid.</p> <p>Het adequaat dragen van frustraties.</p> <p>Het versterken van sociaal-emotionele vaardigheden.</p>	<p>Het zelfbeeld verbeteren</p> <p>Cognitieve vaardigheden versterken</p> <p>Distantie creëren.</p> <p>Mentalisere</p> <p>Oefenen met sociaal-emotionele vaardigheden</p>	<p>Ontwapenend</p> <p>Ondersteunend</p> <p>Positieve Bekrchtiging</p> <p>Enthousiasmerend</p> <p>Kalmerend</p>
	<p>Actieve en rustgevende ontspanning (Interventie)</p> <p>In de vorm van: - Kalmerende, instemmende en bevestigende taal.</p>	<p>-</p>	<p>Uit het emotionele brein en terug naar het cognitieve brein.</p>	<p>Ontspannen</p> <p>Kalmeren</p>	<p>Kalmerend</p>
	<p>Liedjes, rijmpjes en stille worden. (Interventie)</p>	<p>Eventueel een muziek instrument</p>	<p>Het laten bestaan van pechmomenten.</p>	<p>Het uiten van emoties</p> <p>Sociaal wenselijk gedrag verminderen.</p>	<p>Kalmerend</p> <p>Enthousiasmerend</p> <p>Ontwapenend</p>